

ב"ה • ערב שבת קודש פרשת ואתחנן • י' מנחם־אב ה'תשפ"ג - שנת 'הקהל'

1510

התקשרות

מצורף גם
לשבועון
כפר חב"ד

jem 207728-DS

נחמה בכפליים: גם באבל פרטי של
משפחה שותפים כולם / **מכתב מבואר**

03

חמישה עשר באב הוא יום שמלמד אותנו מהי התכלית של נפילה רוחנית. תשעה באב הוא שיא הנפילה והירידה הרוחנית, אך התיקון שלו מביא להתעלות הגדולה ביותר. כך גם כל אחד בעבודת ה' שלו חווה ירידות ונפילות, אך עליו לדעת שזו לא סיבה ליפול לייאוש, אלא לנצל את המצב כדי לשוב בתשובה, לתקן וכך להתעלות לשיא • **התוועדות עם הרבי**

04

גן עדן. לכאן עולות הנשמות לאחר סיום החיים בעולם הגשמי, כאן הן זוכות למנוחת עולמים. מה בעצם עושים שם? כיצד נראה יום בגן עדן? וכמה אפשר לנוח? אזהרת מסע: כשנדע מה קורה בגן עדן, נצטרך לעשות שינוי בחיים שלנו, גם אם זה ידרוש מאיתנו להתאמץ ולעבוד קשה • **שיעור בלקוטי שיחות**

05

במלחמת ששת הימים, האלוף אריאל שרון היה מפקד אוגדה שהוצבה בגזרת הדרום ולחמה מול הצבא המצרי. הוא התפרסם וזכה לתהילה בעקבות ניצחונו בכמה קרבות חשובים שתרמו לניצחון במערכה. כשנה לאחר המלחמה חווה שרון טרגדיה אישית, כאשר בנו גור בן האחת עשרה נהרג מפליטת כדור במשחק עם כלי נשק ישן. הרבי שיגר לשרון מכתב ניחומים, למרות שלא הייתה ביניהם היכרות אישית קודמת • **מכתב מבואר**

במדור ההתוועדות עם הרבי הבאנו מדברי הרבי על חמישה עשר באב, שיחול בשבוע הבא עלינו לטובה. הרבי מסביר שמיום זה אנו לומדים מהו היחס הנכון לשינויים ונפילות ברוחניות. ה' הוא זה שיצר אותנו בצורה כזו שחינו מורכבים משינויים תדירים, ולכן גם ירידות ונפילות רוחניות צריכות להיות מנוצלות להתקדמות בעבודת ה'.

בקשר לשבת נחמו, הבאנו את מכתב הניחומים של הרבי לאריאל שרון בעקבות מות בנו בתאונה טרגית. הרבי מתמקד בנוסח המסורתי של ניחום אבלים, "המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים". המסר המנחם באמירה הזו הוא שבעם ישראל, גם אבל פרטי של משפחה הוא אבל משותף לכולם - וזה חלק גדול בנחמה.

השיעור בלקוטי שיחות נוגע בסוגיה יסודית במחשבת ישראל ומעסיקה רבים: השכר והעונש על קיום המצוות. בשיחה הרבי מראה מבט חדש ואחר על מהות השכר בגן עדן, בצורה ששונה מאד ממה שאנו עשויים לחשוב.

• ווארט חסידות - 14 • פרקי אבות - 16
 • עת לדעת - 17 • לוח חב"ד - 18 • שניים
 • מקרא ואחד תרגום - 19 • זמנים ושיעורי
 • השבוע - 32

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
 יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

עורך: שלום בלוי

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 1122 כפר חב"ד

6084000 • ISSN 7474-0793 • ניליון 1510

לתגובות, הערות וחומרים לפרסום: HitkashrutEdit@gmail.com

התמונות מפורסמות באדיבות חברת JEM ותודתנו נתונה להם

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד
 לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי
 מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
 צ'וקללה"ה נבג"מ ז"ע

נפילה וירידה רוחנית – לא סיבה לייאוש ונפילת רוח!

(מהתוועדות ט"ו מנחם אב תשמ"ג – התוועדויות, תשמ"ג, עמוד 1853)

מציאותו של האדם נבראה על ידי הקדוש ברוך הוא באופן שיש בו שינויים מזמן לזמן, עד לשינויים ביום זה גופא [באותו יום עצמו].

מכיוון שמציאותו של האדם נבראה באופן שיש בו שינויים, הרי לפעמים יכול להיות שיהיה אצלו שינוי שאינו למעליותא [לטובה], [אלא] באופן של נפילה וירידה, חס ושלום. ועד לירידה גדולה כזו, שביחס לעבודתו בבית המקדש הפנימי הפרטי שלו הרי זה בדוגמת חורבן בית המקדש, רחמנא ליצלן [השם ישמור]. היינו, שהיה אצלו עניין בלתי רצוי, שאז לא יכול להיות העניין של "ושכנתי בתוכם" [השראת השכינה בתוכו כמו בבית המקדש], ואם כן הרי זה עניין של חורבן בית המקדש הפרטי שלו, רחמנא ליצלן!

וכאשר נדמה לו שזהו המצב בעבודתו, וייתכן שכן הוא אומנם באמת [שהוא אכן נפל ברוחניות בצורה חזקה, וזו לא רק תחושה סובייקטיבית שלו], כתוצאה מזה עלול לבוא לידי עצבות או לידי ייאוש, חס ושלום.

ועל זה באה ההוראה הנלמדת מכללות העניין של חמישה עשר באב, [על יום זה אמרו חז"ל ש] "לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב":

מכיוון ששינויים אלו אינם באים מצד ה"מלך זקן וכסיל" [היצר הרע], אלא כך נקבע **על ידי הקדוש ברוך הוא**, מובן שהכוונה בזה היא לנצל כל שינוי לתכליתו. כלומר, להפיק ממנו את מלוא התועלת בעניינו הוא.

כשם שגודל הירידה של תשעה באב [שבו אירע חורבן בית המקדש], [שהיא] ירידה למטה מטה ביותר, תכליתה ומטרתה לבוא לעילוי גדול שאין למעלה הימנו, שזהו העילוי של חמישה עשר באב שהוא למעלה מכל המועדים - כמו כן בנוגע לירידה שהייתה בעבודתו הפרטית [של יהודי], שתכליתה ומטרתה שבשעתא חדא וברגעא חדא [ברגע אחד] יבוא לעילוי של עבודת התשובה, שאז [כאשר ישוב בתשובה ויתקן את הנפילה] תהיה עבודתו באופן נעלה ביותר, **שלא בערך כלל** [ללא שום השוואה] לגבי אופן עבודתו הקודמת.

זוהי כללות ההוראה הנלמדת מחמישה עשר באב, בנוגע לעבודתו הפרטית של כל אחד ואחד, שאין לו ליפול ברוחו, חס ושלום, מעניין של ירידה, אלא עליו לדעת שהכוונה בזה היא שיבוא לתכלית העילוי על ידי עבודת התשובה.

שכר ועונש

גן עדן וגיהנום, שכר ועונש, אלה נושאים שמעסיקים אותנו מאד כיהודים מאמינים. אנו אומנם עובדים את ה' באהבה ולשם שמים שלא על מנת לקבל פרס, אבל יחד עם זאת בוודאי קיים גם מניע של תגמול. לא לחינם הקדוש ברוך הוא עצמו מספר לנו בתורה שוב ושוב על השכר בעולם הזה ובעולם הבא כתמורה על קיום המצוות. הוא יודע היטב שאחרי הכול יש בנו את האדם הקטן הזקוק לדירבון ותגמול. המודעות לשכר ועונש גורמת לנו לא פעם לעשות מה שצריך ולהימנע מלעשות את האסור, למרות שזה לא מה שבא לנו כאן ועכשיו. כך התורה מדריכה אותנו: "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה - בא לשמה".

נדמה שזה גם אחד הנושאים הבולטים בספר דברים. חומש דברים הוא כמו התוועדות או שיעור חיזוק של משה רבינו לעם ישראל לפני פטירתו. בדבריו, חוזר משה שוב ושוב על הרעיון של שכר ועונש: התנהגות על פי התורה והמצוות תביא לחיים מאושרים ולרוב טוב, ואילו התנהגות הפוכה תביא לתוצאות שליליות.

הנה הפסוקים החותמים את פרשת השבוע²:

וידעת כי ה' א-להיך הוא הא-להים, הא-ל הנאמן שמר הכרית והחסד לאהביו ולשמרי מצותיו לאלף דור. ומשלם לשנאיו אל פניו להאבדו, לא יאחר לשנאו אל פניו ישלם לו.
ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם.

גם כאן הנושא הוא שכר ועונש.

הפסוקים הללו מדברים על נקודה מוחשית מאד, שעשויה להטריד כל אדם מאמין: חוסר ההלימה בין ההתנהגות לבין התוצאות. משה רבינו אומר כאן שהשכר והעונש על המצוות והעבירות אכן לא תמיד מגיעים מיד, בהלימה מוחלטת ובאופן ישיר למעשים, אבל מבהיר שזה לא סותר את העיקרון הברור של תגמול על המעשים.

לפעמים החיים הגשמיים של הצדיק הם לא על מי מנוחות, כי משמיים רוצים קודם 'לסגור חשבון' עם העונשים שהוא אמור לקבל לפני שיזכה לשכר שמגיע לו. ולהיפך, דווקא הרשע נצפה לעיתים קרובות כאדם שחווה חיים מאושרים. אך האמת היא שהוא מקבל שכר על המעשים הטובים שהוא עושה, רק כדי לא להשאיר חוב פתוח מולו.

לאחר מכן משה רבינו מסכם את הדברים וקורא לקיים את כל התורה והמצוות, כשהוא חותם במילים: "היום לעשותם".

1. פסחים נ, ב.
2. דברים ז, ט-יא.

שיעור בלקוטי שיחור

הצצה למחר

גן עדן. לכאן עולות הנשמות לאחר סיום החיים בעולם הגשמי, כאן הן זוכות למנוחת עולמים. מה בעצם עושים שם? כיצד נראה יום בגן עדן? וכמה אפשר לנוח? אזהרת מסע: כשנדע מה קורה בגן עדן, נצטרך לעשות שינוי בחיים שלנו, גם אם זה ידרוש מאתנו להתאמץ ולעבוד קשה.

השיחה המלאה – בלקוטי שיחות חלק כט, שיחה שלישית לפרשת ואתחנן

עריכה:
הרב דויד אולידורט
הרב ישראל אריה ליב רבינוביץ

את המצוות תעשו היום, לא אחר כך. למה הכוונה באמירה הזו? רש"י מסביר את פשר המילים הללו בשורה אחת קצרה:

היום לעשותם – ולמחר, בעולם הבא, לטל שכרם.

רש"י פותח בפנינו ממד חדש של הנושא. הוא חושף אותנו לכך שישנה חלוקה בין העולם הזה לעולם הבא. בעולם הזה - העולם שבו אנו חיים היום, עובדים; ובעולם הבא, שאליו נגיע בעתיד, מקבלים את השכר.

על פניו, מובן מה רש"י רוצה לומר. הוא מלמד אותנו על ציפייה וסבלנות. במזנונים של אוכל מהיר מקובל לשלם מראש, ואחר כך להמתין לקבלת המנות שהוזמנו. זה דימוי שיכול להמחיש לנו את העניין. העולם הזה הוא 'עמדת התשלום'. כאן צריך להשקיע ולהתאמץ. ואילו העולם הבא הוא 'עמדת החלוקה', שם מקבלים מנה טובה, בהתאם לתשלום. בחיים בעולם הזה מחכים בסבלנות, רעבים וצמאים. כל הטוב מחכה לנו רק כאשר נעזוב את העולם הזה ונגיע לעמדה השנייה, לעולם שכולו טוב.

אבל המשפט הזה פותח הרבה שאלות ומציף עוד מחשבות, כפי שנראה מיד.

שכר בעולם הזה

נפתח בשאלה פשוטה: האם אכן ניתן לומר שבתקופת החיים בעולם הזה רק עובדים ומתאמצים ללא תגמול, והשכר משולם רק בעולם הבא?

לא יתכן לומר ש"אין שכר מצוות בעולם הזה".

שהרי מצינו ריבוי כתובים במקרא שבהם הובטחו יעודים גשמיים על קיום התורה והמצוות. ובלשון הכתוב: "אם בחוקותיי תלכו [ואת מצוותיי תשמרו ועשיתם אותם] ונתתי גשמיכם בעתם והמשכו בכל הברכות המנויות שם בפרשה.

ויתירה מזו: מיד לאחר הפסוק שלנו, נאמר בכתובים: "והיה עקב תשמעון

[את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם, ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך], ואהבך וברכך [והרבך] וברך פרי בטנך ופרי אדמתך הגנך [ותירשך ויצהרך שגר אלפיך ועשתרות צאנך על האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך]. ברוך תהיה [מכל העמים, לא יהיה בך עקר ועקרה ובכהמתך]. והסיר [ה' ממך כל חולי וכל מדווי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שונאיך]. ואכלת [את כל העמים אשר ה' אלוקיך נותן לך]!

[ואם כן,] היאך כתב רש"י בסיום פרשתנו בפשיטות "ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם"?

הפרשה הבאה שאנו מתחילים לקרוא, מיד לאחר המילים "היום לעשותם", היא פרשת עקב. בפרשה זו התורה מציינת בפירוט רב מהו השכר שמקבלים בגין קיום המצוות: פרנסה טובה, שפע יבול, בריאות, שלום ושלווה. האם לא מדובר כאן על שכר בעולם הזה, על חיים טובים במובן הפשוט והארצי ביותר?

אחת הפרשות המפורסמות העוסקות בשכר ועונש היא פרשת בחוקותיי, שנקראת כך על שם התנאי שבה היא נפתחת: "אם בחוקותיי תלכו". וכך אומרת שם התורה: אם בְּחֻקֵי תִלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם. וְנָתַתִּי גֶשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנִתְּנָה הָאֶרֶץ יְבֹולָה וְעַץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פְּרִיֹו. וְהִשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת בְּצִיר וּבְצִיר יִשִּׁיג אֶת זֶרַע וְאֶכְלֶתֶם לֶחֶמְכֶם לְשִׁבְעַת יָשָׁבְתֶם לְבִטַח בְּאֶרְצְכֶם. וְנָתַתִּי שְׁלוֹם בְּאֶרֶץ וּשְׂכַבְתֶּם וְאִין מִחְרִיד וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רְעָה מִן הָאֶרֶץ וְחָרַב לֹא תֵעָבֵר בְּאֶרְצְכֶם". אוסף של ברכות, שכולן נוגעות לניהול חיים אישיים וקבוציים של עם ישראל על אדמתו. אלו לא הבטחות לפרסים רוחניים, אלא הבטחות לחיים טובים במובן הפשוט והקיומי ביותר.

גם בקריאת שמע שאנו אומרים פעמיים בכל יום נאמר: "וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֹתְכֶם הַיּוֹם... וְנָתַתִּי מָטָר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלַקֵּשׁ וְאֶסְפַּת דְּגַנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ, וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבִהֶמְתְּךָ וְאֶכְלָתָה וְשָׂבַעְתָּ". גשם ומזון אלה תגמולים ממשיים, גשמיים, לא שכר

רוחני שמגיע מתישהו בעולם אחר.

כך גם הפסוק הידוע מעשרת הדיברות³: "כִּפְדֵּךָ אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ". אריכות ימים, חיים ארוכים. זה השכר שמובטח בתורה כתגמול על כיבוד הורים.

האם אחרי כל זה, ועוד הבטחות ותיאורים מפורשים שכאלה המופיעים בתורה פעמים רבות, אפשר לומר ש"היום [רק] לַעֲשׂוֹתָם - ו[רק] לְמַחֵר, בְּעוֹלָם הַבָּא, לִטַּל שְׂכָרְם!"?

שאלת השכר כאן או שם, עכשיו או בעתיד - היא שאלה יסודית מאד במחשבת ישראל, ודיונים עמוקים ורחבים מתנהלים עליה. יש הסברים שונים בסוגייה הזו, אחד המפורסמים שבהם הוא זה של הרמב"ם, שכותב כך⁴: "הבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה... יסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה, כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן, וישפיע לנו כל הטובות המחזקים את ידינו לעשות את כל התורה, כגון שובע ושלוש ורבות כסף וזהב... כדי שנזכה לחיי העולם הבא". כלומר, יש שכר, ויש תמריצים - ואלה שני דברים שאין לערב ביניהם. ההבטחות ו'הפרסים' הגשמיים הם לא השכר, אלא סוג של תנאי עבודה שמאפשרים להמשיך לקיים את המצוות.

אך בכל מה שקשור לפירוש הפשוט של הפסוקים, אי אפשר לקרוא אותם אחרת. ברור שהתורה מבטיחה דברים שכולנו יכולים לחוש ולהרגיש ולראות בעיניים. מדובר על הטובות גשמיות, כפשוטו. בוודאי כשמדברים על פירוש רש"י על התורה, שנצמד תמיד לפשט הכתובים - נשאלת השאלה: איך אפשר לומר שהשכר יינתן רק בעולם הבא?

לקבל או לקחת

ובכן, מתברר שצריך לקרוא אחרת את רש"י. רש"י לא מתכוון לומר לנו שאת השכר על קיום המצוות לא מקבלים כאן ועכשיו אלא רק בעולם הבא. כפי שכבר הראינו, על פי פשוטו של מקרא ברור שהתגמול ניתן בעולם הזה, במזומן ובצורה מוחשית. למה כן מתכוון רש"י? ללמד אותנו שיש סוג מסוים של שכר, שאותו מקבלים רק בעולם

הבא. כלומר, יש שכר שמקבלים כאן בעולם הזה, ויש שכר מסוג אחר לגמרי ששייך רק לשם.

מילת המפתח שתעזור לנו להבין למה הכוונה, היא המילה שרש"י בוחר להשתמש בה: "לִטַּל שְׂכָרְם".

במקורות חז"ל ישנם שני ביטויים דומים, כמעט זהים. לפעמים אומרים "לקבל שכר", ולפעמים אומרים "ליטול שכר". לכאורה, אלו שני פעלים שהשימוש בהם לא משנה את המשמעות. אך כעת נגלה שיש ביניהם הבדל משמעותי ויסודי מאד:

"לקבל שכר" מורה שהשכר בא מצד הנותן. היינו, שהמקבל אינו "בעל הבית" ליטול את השכר בעצמו, אלא הדבר תלוי בנותן, והוא עצמו אינו אלא "מקבל". לעומת זאת, "ליטול שכר" מורה שהאדם נוטל בעצמו את השכר המגיע לו.

ההבדל שבין לקבל לבין לקחת הוא כמו ההבדל בין שירות מלא לשירות עצמי, או כמו ההבדל בין משלוח עד הבית לאיסוף עצמי.

הביטוי "לקבל שכר" אומר: זה לא תלוי בך. מגיע לך פרס, אבל מהשמיים יחליטו מתי ואיך תקבל אותו בדיוק. זה כמו שמגיע לך מענק מגוף ממשלתי או החזר מס. הכסף אמור לחזור אליך, ללא ספק, אבל הפקיד יחליט מתי לעשות את ההעברה ואתה בינתיים תשב ותמתין. החלק שלך בסיפור הוא רק לקבל, אתה פסיבי בכל הסיפור. לעומת זאת, הביטוי "ליטול שכר" מתנגן אחרת. הוא אומר: זה שלך, אתה תחליט מתי לבוא לאסוף אותו. זכית בלוטו, הכרטיס הזוכה אצלך - ומפעל הפיס ייתן לך את הכסף ברגע שתגיע לקבל את ההמחאה.

למה זה משנה? ההבדל הבולט הוא כמובן בעיכובים האפשריים בביצוע. אם זה תלוי רק בצד הנותן, כל גורם שנכנס לתמונה עלול לעכב. כל תחנה ברגולציה תעכב את החזר המס. אבל אם זה תלוי רק בך, שום דבר לא יעכב אותך. קח את האוטו וסע לקבל את הכסף.

זה מה שרש"י רוצה ללמד אותנו:

זהו שבא רש"י להבהיר בדיוק לשוננו, שכאן המדובר הוא בסוג חדש באופן תשלום השכר: "למחר לעולם הבא"

3. שמות כ, יב.

4. הלכות תשובה רפ"ט.

יתחדש, שאז יהיה השכר בבעלותם של ישראל, והם יהיו "נוטלין" בעצמם את שכרם.^ג

בעולם הזה, קבלת שכר זה היא באופן של "לקבל שכרם": הקדוש ברוך הוא נותן לאיש ישראל כל טוב סלה בכני חיי ומזוני (ובכולם) רוויחי [- בשפע], אבל אין בידו של האדם את הכוח והגבורה הנדרשים ליטול בעצמו את השכר, ולכן יתכן לפעמים שיתערבו בזה סיבות צדדיות שונות שימנעו ממנו לקבל בפועל את שכרו.

ועל דרך הסיפור בגמרא על ר' יעקב, שראה אחד ש"אמר לו אביו: עלה לבירה [- למבנה גבוה] והבא לי גוזלות, ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים ובחזירתו נפל ומת". ואמרו בגמרא, שבאם היה הלה "מהרהר בעבודת כוכבים", לא היה לו לקבל השכר של "למען ייטב לך והארכת ימים".

והיינו, שאף מי שקיים את המצוות עצמן בשלמותן, אלא שהיה בו חסרון בעניין אחר שאינו שייך כלל לעשיית מצוות אלו^ד - גורם הדבר שלא יקבל את השכר.

לעומת זאת, "למחר לעולם הבא" יהיו ישראל "נוטלים" בעצמם את שכרם, מבלי שיוכלו להיות בזה עיכובים.

בעולם הזה, אנחנו "מקבלים" את השכר. אנחנו פסיביים, והחלק שלנו הוא רק לחכות למצב ולרגע שבו יקבעו בשמיים שנקבל את השכר שמגיע לנו. כשזה המצב, השכר עלול להתעכב, או לא להגיע בכלל, בגלל סיבות ונסיבות שונות, שלא דווקא קשורות ישירות למצוות ולמעשים הטובים שעשינו. להבדיל, כמו שביטוח לאומי או מס הכנסה יעכבו את התשלום שמגיע לאזרח בצדק, בגלל חוב ישן שלא נסגר, גם אם הוא לא קשור בכלל למענק או להחזר הספציפי שהאזרח ממתין לו.

הגמרא מספרת על התנא רבי יעקב שראה במו עיניו מקרה בו הבטחת התורה המפורשת איננה מתגשמת. אדם ביקש מבנו להביא לו גוזלים מהקן, והוא הלך ומילא את מצוות אביו. הוא קיים בכך שתי מצוות, כיבוד הורים ושילוח הקן, על שתייהן מובטח בתורה מפורשות השכר של חיים ארוכים: "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יְמֶיךָ", ו"שִׁלַּח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבְּנִים תִּקַּח לָךְ, לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וְהֵאָרְכַת יְמֶיךָ". ולמרות זאת, בדרכו חזרה נפל האיש ומת. ומה עם הבטחת התורה? אחד ההסברים שהגמרא מציעה הוא שיייתכן שבזמן קיום המצווה האיש חטא בחטא חמור, לדוגמה: תכנן לעבוד עבודה זרה. לכן הוא איבד את השכר, אותו הוא כן היה מקבל אילו היה החטא.

כולנו מכירים סיפורים מעין אלו מהחיים שלנו. לעתים אנו רואים את שכר המצוות, אבל פעמים רבות לא. אנו מתאמצים לשמור שבת, וחווים הפסדים כספיים. הולכים לבית כנסת ומתפללים בכוונה, ולא רואים ישועה. מקבלים קבלה טובה, והמצב לא משתפר ואפילו נעשה גרוע יותר. מה עם שכר המצוות? מה עם ההבטחה שה' מבטיח, שאם נקיים מצוות יהיו לנו חיים מאושרים כאן בעולם הזה? התשובה היא: אנו לא בקיאים בחשבונות שמיים. לכל אדם יש 'תיק' שלם, והוא מקבל שכר בהתאם לשקלול כל הסעיפים והמאזן המלא.

וכאן עלולה להתעורר שאלה מציקה: האם גם בעולם הבא הסיפור זהה? האם יתכן שנשמה מגיעה לעולם הבא ושואלת: 'איפה השכר על התורה שלמדתי ועל המצוות שעשיתי?', ועונים לה: 'חשבונות שמיים'?

זה בדיוק מה שרש"י בא להבהיר: כך זה מתנהל רק בעולם הזה, לא בעולם הבא. שם אין עיכובים ותהליכים. כל אחד מקבל מיד את כל מה שמגיע לו. זה לא תלוי בשום דבר ובאף גורם אחר, מה שמגיע - מקבלים. בלשונו של רש"י: "שם 'נוטלים' את השכר".

אם כך, מה רוצה לומר לנו התורה באומרה "היום לעשותם"? דעו לכם כי בתקופת החיים בעולם הזה עליכם להיות שקועים אך ורק בעשייה. בקיום המצוות בהידור, בלימוד תורה וחסידות ובהשפעה על הזולת. האם נקבל או לא נקבל שכר גשמי - זו שאלה שלא צריכה להטריד אותנו, ובטח שלא לעצור אותנו מקיום המצוות. וזאת משום שהיא **לגמרי** לא בשליטתנו. ייתכן

ג. להעיר מנחז"ל (ברכות יז, ב) והם נזונין בורע (וראה פרש"י שם). וראה פרש"י ריש פרשתנו. לקו"ש [המתורגם] חכ"ד ע' 35-36 ובהערות שם.
ד. ראה פרש"י וישלח (לב, יא) שמה שהבטחתני נתלכלכתי בחטא כו'.
ה. להעיר מלקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 214: ס"ע 218 ואילך.

לאחר כמה ימים בהם המשיך אליהו להתנהג באותה צורה, ביקש רבי יהושע מאליהו שיסביר לו את פשר מעשיו, ובכך ייפרדו דרכיהם.

הסביר לו אליהו:

בקשר לזוג העניים טובי הלב שהרגתי את פרתם, אותו היום היה היום האחרון שנקצב על האישה בעלת הבית לחיות, ואני התפללתי לה' שהפרה תהיה פדיון לנפשה ובכך יארכו ימיה.

בתוך הקיר המט ליפול שבבית העשיר היה טמון אוצר גדול, והתפללתי שהקיר יתחזק ולא ייפול עתה כי אם בעוד שנים רבות.

כך המשיך אליהו הנביא להסביר את כל מעשיו, וסיים: "מעתה, אם תראה רשע שזוכה לחיים מאושרים מלאים בכל טוב, או צדיק שיגע ועמל ומצטער כל ימיו, דע לך כי דינו של ה' דין צדק ואין אנו יכולים להבין אותו". והלך אליהו לדרכו.⁵

שכר מסוג אחר

ההבדל בין "לקבל שכר" לבין "ליטול שכר" עמוק הרבה יותר ממה שראינו עד עכשיו. אלו לא רק שתי שיטות של 'תשלום', אלא שני **סוגים שונים** של שכר.

עד עכשיו דיברנו על צד התלות - האם לקבל את מה שמגיע לי תלוי בי, או שאני לא יכול להשפיע על התהליך וגורמים שלא תלויים בי יכולים לעכב אותו. כעת נשים לב לצד השני של המטבע:

"לקבל שכרם" פירושו, שהגעת השכר לידי האדם נעשית על ידי הנותן. אין הנותן רק מקציב את השכר, אלא הוא גם נותנו בפועל, והאדם אינו אלא "מקבל" את השכר מידו.

מה שאין כן "ליטול שכרם" פירושו, שכדי שגיע השכר ליד האדם צריך הוא ליטלו, והיינו, שהנותן אינו אלא קובע ומקציב את השכר עבור המקבל, אבל כדי שגיע השכר לידי נדרשת פעולתו "ליטול" את השכר.

שהשכר לו אנו מצפים, החיים הטובים והשלוים, יתעכב או ישתנה. זה תלוי בחשבונות שמיים. מכיוון שכך, חבל לעמוד עם סטופר ולחכות. מה שצריך להגיע כבר יגיע, ומה שמלמעלה נגזר שלא יגיע - לא יגיע. המיקוד צריך להיות בעיקר בעשייה, "היום לעשותם".

מצד שני, זה נותן לנו גם הרבה עידוד ומפזר חששות לגבי העתיד, כמו "לך תדע מה מצפה לי בעולם הבא" או "גם כך אין לי סיכוי לקבל שכר". משום ש"למחר - ליטול שכרם". זו אמירה ודאית ומפורשת, שעל כל מצווה ומצווה שעשינו מחכה לנו שכר בטוח, שמה שלא יקרה נזכה לקבל אותו בעולם הבא.

האמורא רבי יהושע בן לוי ביקש מהקדוש ברוך הוא שיזכה אותו בגילוי אליהו הנביא, וה' נענה לבקשתו.

שאל אליהו את רבי יהושע מה רצונו, והוא ענה: "אני משתוקק ללכת איתך ולראות את מעשיך בעולם". הסכים אליהו לבקשה, אך התנה זאת בכך שרבי יהושע לא ישאל שאלות ולא יבקש הסברים על מה שיראה במהלך המסע.

יצאו השניים לדרך, והגיעו לביתם של בני זוג עניים, שאין להם דבר חוץ מפרה העומדת בחצר. זוג העניים כה שמח והשתדל לארח אותם ולהתחלק איתם במעט שיש להם ולתת להם מקום לינה.

למחרת בבוקר, קם אליהו הנביא ונשא תפילה כי פרתם של בני הזוג תמות. כשהפרה נפלה והתפגרה, מיהר אליהו להמשיך בדרכו.

התפלא רבי יהושע, אך עמד בהסכם והתאפק לא לבקש הסברים.

למחרת בערב, הגיעו השניים אל בית עשיר אחד, שזלזל בהם ולא רצה לתת להם לאכול ובקושי הסכים לספק להם קורת גג ללילה.

בארמונו של האיש היה קיר סדוק שהיה זקוק לשיפוץ. כשקמו בבוקר, התפלל אליהו על הקיר שיתחזק ויעמוד יציב, וכך אירע.

רבי יהושע בן לוי הוסיף פליאה על פליאתו, אך שתק כפי שהבטיח.

5. ע"פ חיבור "יפה מהישועה" לר' ניסים גאון.

לקרוא לזה בכלל תעסוקה אלא להיפך, זה סוג של משחקים או הפעלות שמטרתם הפוכה - השתקת הפעילות של הילד וקניית זמן שקט. אך הורה חכם לא מחפש שקט, להיפך, כשהוא בא לחנות המשחקים הוא מחפש דווקא את משחקי היצירה והחשיבה. הוא רוצה ערכת בנייה עצמאית בהרכבה עצמית, ערכת יצירה או משחקי אסטרטגיה ויצירתיות. המתנה הזו תדרוש מהילד מאמץ, ריכוז והשקעה, אבל ההורים יודעים שזה ימלא אותו באמת, זה יספק לו עונג והנאה ממלאים של סיפוק, יצירה ופיתוח אישיותי.

זה ההבדל המהותי בין שכר העולם הזה לשכר העולם הבא. שכר גשמי בעולם הזה הוא מתנה שאנו מקבלים אותה כמו כפית לפה. שכר גשמי לא דורש מהאדם מאמץ. להיפך, הוא נועד להקל את החיים ולעשות אותם נוחים. זה מספק רוגע, מנוחה ושלווה. כשאנחנו חושבים על שכר גשמי, אנו מדמיינים עולם בלי בעיות רפואיות, בלי מריבות, עולם בו אין לנו שיקולי העדפה כספית ואין לנו טרדות וכאבי ראש.

השכר בעולם הבא הוא שכר ברמה גבוהה יותר. הוא דורש מאיתנו להיות פעילים. הוא דומה יותר ליצירה, אימון או לימוד שאנו מתאמצים בעבורם. בעולם הבא השכר הוא לא כסף, בריאות וחיים טובים. שם פותחים לנו אינספור אפשרויות והזדמנויות להתקרב לה' ולהתעלות עוד ועוד. אנחנו יכולים "ליהנות מזיו השכינה", אבל זו לא הנאה פסיבית אלא דומה יותר להישג ולסיפוק שחש מי שמטפס על פסגת האוורסט. שם בעולם הבא מעניקים לנו את האפשרות להגיע לכל הישג רוחני שאנו יכולים להגיע אליו, אבל בסופו של דבר זה לא יקרה אם לא נעבוד על כך. חווית העונג וההנאה שם היא מעצם המשמעות, מעצם העשייה המאומצת והעקבית, מההתקדמות וההתעלות.

כאנשים חומריים, אנו רגילים לתאר לעצמנו את שני העולמות בצורה כזו, פחות או יותר: חיי התורה והמצוות בעולם הזה מלאי עמל ומאמץ, כאן משקיעים ומזיעים, אבל בעולם הבא סוף סוף ננוח ונגיע לשלווה מוחלטת. אנשים בעלי דפוסי חשיבה מגושמים מדמיינים את העולם הבא כמו מנוחה על חוף ים פסטורלי או טיול קסום בגינת פרחים מרהיבה, ואנשים בעלי חשיבה מופשטת ומעודנת יותר אולי יציירו לעצמם לימוד תורה מתוק ונינוח נטול מאמץ. החופש המושלם.

כשמדובר על "לקבל" שכר, אתה לא צריך להתאמץ בכלל, רק לחכות בידיים שלובות עד שהמתנה תנחת אצלך. הכסף ממס הכנסה מתישהו ינחת אצלך בחשבון, המכל של האוטו יתמלא בדלק בלי שתצטרך לקום ממושב הנהג. ואילו כשמדובר על "לקחת" את השכר - אתה צריך לעשות משהו בשביל זה, ולפעמים לעשות הרבה. השיק של מפעל הפיס לא יגיע אליך בדואר, החבילה לא תגיע עם רובוט או רחפן עד אליך אם לא תפנה מזמנך ותיסע לאסוף אותה, והמכל לא יתמלא אם לא תקום ותפעיל את המשאבה.

למה זה כל כך משמעותי? ואיך זה מתבטא בהבדל בין השכר בעולם הזה לעולם הבא?

בדיוק לשונו, רמז רש"י על החילוק שבין היעודים הגשמיים לשכר העולם הבא:

היעודים הגשמיים כולם הרי הם בגדר של "לקבל שכרם", היינו שהקדוש ברוך הוא נותן לאיש ישראל כל טוב סלה בכני חיי ומזוני ובכולם רוויחי, באופן שהוא מקבל את שכרו בדרך ממילא (ללא כל פעולה נוספת מצדו).

לעומת זאת, השכר הרוחני של העולם הבא הוא בסוג נעלה יותר: תוכן עניין חיי העולם הבא אינו שיהיה האדם רק בבחינת "מקבל", אלא האדם צריך "ליטול" את השכר. עניינו של עולם הבא הוא, שהאדם נמצא בעולם שבו ישנה האפשרות להיות "נהנה מזיו השכינה", אבל כדי ליהנות בפועל צריך להיות "ליטול שכרם".

ההבדל בין השכר בעולם הזה לבין השכר בעולם הבא הוא הבדל בין שני סוגים שונים של תגמול: השכר בעולם הזה הוא שכר שלא דורש ממך כלום, ואילו השכר בעולם הבא הוא שכר שדורש ממך לעשות הרבה.

נמחיש זאת בעזרת דוגמה פשוטה, מהורים שמחפשים מתנה לילד שלהם לרגל יום ההולדת. הם יכולים לבחור בממתק או נגן וידאו, משהו שלא יפעיל את הילד ויעסיק אותו אלא רק יעשה לו טוב' באופן רגעי. לפעמים אי אפשר

1. ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ב: בהנין מזיו השכינה שיועדים ומשיגין כו'.

לטפל בגן, לשמור עליו ולטפח אותו - לא לשבת גל על רגל וליהנות מהחיים. אלא שעבודה כזו, שכולה התגלות אלוקית, לצד המאמץ, היא העונג העילאי ביותר שאפשר לחוות.

אחת התופעות המדהימות אותן ראינו בעבודת הקודש של הרבי, הייתה קבלת הקהל שנהג לקיים מדי יום ראשון בשבוע במבואה לחדרו הקדוש, מה שכונה "חלוקת דולרים לצדקה".

הרבי היה עומד על רגליו מבוקר עד ערב ומקבל אנשים, שומע את בקשותיהם, מייעץ, מברך ומעניק לכל אחד מהם שטר של דולר על מנת שיתנו אותו לצדקה. כך קיבל מדי שבוע אלפי אנשים, נשים וילדים.

אישה אחת, שהמתנה זמן רב בתור והרגישה את המאמץ הפיזי, לא כבשה את התפעלותה כשהגיע תורה לעמוד לפני הרבי, ואמרה: "רבי, איך אתה יכול לעמוד כל כך הרבה שעות על רגליך?!" "כשופרים יהלומים", השיב לה הרבי בחיוך רחב, "לא מתעייפים..."

הסיפור הזה ממחיש מה זה "ליטול שכר". לא מדובר על מעטפה שמנה שתחכה בסוף היום, על חוויה מענגת שזוכים לה בזכות המעשים הטובים; זו הרגשת המשמעות בעשייה עצמה.

כאשר יהודי רואה בני אדם דרך נשמתם, כאשר אצלו זה ברור שמדובר כאן ביהלומים, הרי שהמאמץ עצמו אינו קשה לו, אלא אדרבה, הוא זה שממלא אותו שמחה ואושר. מי שחש כיצד כל יהודי הוא יהלום, מצוות אהבת ישראל עצמה, כמה קשה ומאמצת שלא תהיה, היא-היא השכר והתענוג שלו!

לדברים האלה יש השלכה על החיים שלנו כאן ועכשיו, בעולם הזה. הם יכולים ללמד אותנו משהו על האופן שבו אנו תופסים את קיום המצוות בעולם הזה.

כשמדברים ומתעסקים בשכר המצוות, לפעמים שוכחים מה המטרה ומה האמצעי. באופן טבעי, המצוות נראות לנו אמצעי להשגת המטרה, שהיא השכר. אנו מתנהגים על פי שולחן ערוך כדי שנזכה

כאן אנו לומדים כי התפיסה הזו מוטעית. התענוג בעולם הבא הוא תענוג מסוג אחר לגמרי. זו לא חופשה אינסופית, זה העונג מהעשייה וההתעלות. כשהנשמה יוצאת מהגוף ומגיעה לגן עדן, ניתנת לה האפשרות לחוש את האור והכוח האינסופיים של בורא העולם, לטעום ולהבין את המשמעות הרוחנית של המצוות שהיא קיימה בעולם הזה.

לדוגמה: כשיהודי יושב ללמוד ולסכם לעצמו את הכללים של חימום אוכל בשבת, הוא שמח בלימוד ויודע שהוא מתקרב לה, אבל במובן מסוים הוא חש כמו עיוור. הוא יכול לחוש רק את הצד הטכני והמעשי של ההלכה, אבל קשה מאד להרגיש את הרוחניות, את האור האלוקי שמסתתר בהלכות הללו. אבל כשאותו יהודי יגיע לגן עדן, הוא ייקח את השכר שמגיע לו על הלימוד הזה. מה הכוונה? יאפשרו לו ללמוד שוב את אותה סוגיה, והפעם להרגיש את האור האלוקי שנמצא בה, לטעום מהקדושה שיש באותה הלכה. כשלוומדים כך - הלימוד עצמו הופך לתענוג נפלא כל כך שאיננו יכולים לדמיין.

כך בכל מצווה שיהודי עושה בעולם הזה. הוא יודע את המעלות הנפלאות שכתובות בספרים על קיום המצוות, והוא שמח בהן, אבל אחרי הכול הוא רחוק מאד מלחוש ולראות ממש את האור האלוקי שמאיר על ידי קיום המצווה. בעולם הבא מקבלת הנשמה 'חושי טעם וריח' רוחניים, וניתנת לה האפשרות לבקר באותם היכלות שנוצרו על ידי המצוות שלה ולחוש את אורם.

זו לא תקופת פנסייה ארוכה, להיפך - זה עיצומו של המסע הרוחני-נפשי. עדיין נדרש מהנשמה לעשות עוד ועוד (במונחים רוחניים מופשטים, כמובן, שמתאימים לנשמה שחיה בעולם רוחני) כדי להתקרב יותר ויותר לה, לעלות מהיכל רוחני אחד להיכל רוחני גבוה יותר. אבל אז הכול נראה ומרגיש אחרת, כל אות וכל צעד נוצצים באור יקרות אלוקי ומלאים בעונג עשיר ועמוק של רוחניות ואלוקות.

האמת היא שאם נחזור לתיאור הראשון של גן עדן בתורה, נמצא את התובנה הזו כמעט במפורש. בפרשת בראשית מספרת התורה⁶: "וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם, וַיִּנְחֵהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ". לאדם הראשון כבר הייתה משימה. הוא הוצב בגן עדן והוטלה עליו אחריות. הוא היה צריך

6. בראשית ב, טו.

לחיים מאושרים. אנו מוותרים על הנאות העולם הזה כדי שלנשמה שלנו בגן עדן יהיה טוב.

אל האמת היא שתפיסת עולם כזו דומה לילד שגומר את הארוחה כדי לקבל רשות לצאת לשחק, או אומר תהלים כדי לקבל סוכריה. ברור לנו שההתנהגות שלו היא קטנונית. הוא הופך את הטפל לעיקר ואת העיקר לטפל.

בוודאי שיש שכר ועונש. כמובן ששמירת התורה והמצוות היא הדבר הטוב לנו ביותר, משום שהן מביאות לחיינו אושר ושמחה ואנחנו רק מרוויחים מקיומן. אבל צריך לזכור שלא זו המטרה הסופית. התכלית של קיום התורה והמצוות היא הגשמת רצונו של ה'. המטרה האמיתית בקיום המצוות היא עצם הזכות שלנו לשרת ולעבוד את ה'. כל הטובות והאושר שאנו מקבלים בזכות שמירת המצוות אלו רק 'בונוסים', לא הדבר עצמו.

זה נוגד את האינטואיציות הבסיסיות שלנו כבני אדם. זו בהחלט משימה שדורשת מאיתנו 'להתגר' בעבודת ה', ללמוד ולהפנים שהרווח האישי שלנו הוא טפל לרצון ה'. שהתענוג שלנו, רוחני ככל שיהיה, חסר ערך לעומת העובדה שבמצוות שאנו עושים אנו גורמים נחת רוח לקדוש ברוך הוא. ככל שנלמד ונתבונן בכך יותר, כך נעמיד את הקדוש ברוך הוא יותר ויותר במרכז חיינו ופחות נדגיש את הרווח והתועלת האישית שאנחנו מפיקים מהמצוות.

כשההשקפה משתנה, ונקודת המוצא היא שתכלית הכול היא לעבוד את ה', למלא אחר רצונו ולקיים את מצוותיו, גם המבט שלנו על העולם הבא משתנה. במצב תודעה שכזה, כשלומדים על השכר בעולם הבא - עולה שאלה הפוכה: איך ייתכן שקיים עולם שלם שכל כולו מוקדש רק למנוחה ולתענוג? כיצד זה יכול להיות שכל הנשמות של התנאים והאמוראים,

המסר הזה משנה את הגישה לחיים: זה לא שאנחנו עובדים כעת כדי לנוח אחר כך. ההיפך הוא הנכון. עבודת ה' היא התכלית, זו המטרה הסופית. לכן היא לא דבר שנגמר אף פעם, כמובן שלא נגמר בעולם הבא. ה'מנוחה' והתענוג בגן עדן הם רק שיא העבודה. הם נותנים לנו טעם מיוחד, אושר, עונג ומשמעות בעבודת ה' עצמה, אותה נמשיך לבצע ביתר מוטיבציה והנעה פנימית.

נחמה בכפליים

(אגרות קודש, כרך כה, אגרת ט'שפא)

במלחמת ששת הימים, האלוף אריאל שרון היה מפקד אוגדה שהוצבה בגזרת הדרום ולחמה מול הצבא המצרי. הוא התפרסם וזכה לתהילה בעקבות ניצחונו בכמה קרבות חשובים שתרמו לניצחון במערכה. כשנה לאחר המלחמה חווה שרון טרגדיה אישית, כאשר בנו גור בן האחת עשרה נהרג מפליטת כדור במשחק עם כלי נשק ישן. הרבי שיגר לשרון מכתב ניחומים, למרות שלא הייתה ביניהם היכרות אישית קודמת.

איננו יכולים להבין את מעשי ה'

נצטערתי רבות [הצטערתי מאד] לראות בעיתון את הידיעה על דבר האבדה הגדולה שפקדה אותו בהילקח ממנו בנו הרך עליו השלום.

ואין איתנו יודע עד מה מדרכי הבורא [איננו יכולים לפרש ולהבין את מעשי ה']. קשה להבין איך הקדוש ברוך הוא מנהל את העולם, כשרואים אשר בעת המלחמה [מלחמת ששת הימים] ובעת הסכנה ניצלו הוא ובני משפחתו - ולא רק זה, אלא אדרבה, כבודו היה מאלו שהנחילו את הניצחון לעמנו בני ישראל נגד שונאינו, וזה היה בנס גלוי ונגד כל הציפיות, כשהאויבים נוצחו למרות שהייתה להם עליונות צבאית "רבים ביד מעטים" וכולי - והנה, דווקא בבית ובעת מנוחה אירע אסון כזה.

אבל מצד שני, אין כל פלא שאין נברא מבין את דרכי הבורא, כיוון שהבורא אינו בערך [נעלה מכל הנבראים ללא שום השוואה ויחס] כלל. והרי אין מתפלאים כשאינן ילד קטן מבין להליכות והנהגות [את ההתנהגות וההחלטות של] חכם גדול ובא בשנים [מבוגר], אף שההבדל ביניהם הוא לא מוחלט אלא רק יחסי, כי בסופו של דבר שניהם בני אדם יש ביניהם מנה משותף רחב מאד. ואם כך, מובן מאליו שאדם איננו יכול להבין את מעשיו של בורא העולם, שאין ביניהם שום מקום להשוואה.

המסקנה העולה מכך היא שיש לקבל את הדין ולהכיר בכך שאין בנו את היכולת להבין מדוע ה' עשה זאת. ועם זאת, פשוט [מובן מאליו] שלא בא הכתוב לעיל למעט את ערך הכאב והצער על הטרגדיה שקרתה וכולי.

למרות שאיננו מכירים

ואביע גם אני את השתתפותי בצערכם.

אף כי [למרות שאני עושה זאת] מרחוק במקום [מבחינה גיאוגרפית - כזכור, המכתב שוגר לארץ מניו יורק].

ויותר מזה, לכאורה, הריחוק בינינו הוא לא רק במקום, כי אם מבדיל בינינו גם מרחק רגשי [והריחוק הזה הוא עוד יותר משמעותי מהמרחק הפיזי], על ידי [כתוצאה מ]אי ההיכרות האישית בינינו.

ולא עוד, לא רק שאיננו מכירים באופן אישי, אלא אפילו העדר הידיעה [שאפילו לא ידעתי עליו] עד ל"ששת הימים" כמו שהם מפורסמים [כפי שנקראת תקופת המלחמה] עתה [לאחר המלחמה] - שאז [במלחמת ששת הימים] נודע לתהילה שם מר [שמך] כמפקד ומגן על ארצנו הקדושה ותושביה ובעל תכונות נפש אצילות,

הביאור מופיע בגופן כזה. מילים שעוזרות לשטף הקריאה הכנסנו ללא סוגריים, מילים שמבארות מושגים או מילים מופיעות בתוך סוגריים.

והשם יתברך האיר את פניו אליו והנחילו הצלחה בפעולותיו ועד לניצחון לא ישוער [שלא צפון]. אך עד המלחמה לא הכרתי אותו כלל.

לכאורה, חוסר ההיכרות והמרחק ששורר בינינו היה אמור לגרום לכך שלא אכתוב לך. אבל אני בכל זאת כותב לך, וזאת על פי יסוד מוסד [מושרש וקדום] בחיי עמנו בני ישראל במשך כל הדורות, והוא אשר כל ישראל חברים. ולכן, הרי הפרסום אליו זכה מר הוא לא זה שיצר את הקשר בינינו אלא רק גילה את מה שכבר היה במציאות גם לפני זה, כוונתי להחברות [לחברות] של כל ישראל, כולל בין יהודי הדר בארץ הקודש ויהודי הדר בחוץ לארץ. שזה מה שהמריצני [שגרם לי] לבוא בשורותיי האמורות [לכתוב את הדברים] למר וביתו [לך ולמשפחתך].

יש עוד נקודה שהביאתי לכתוב לו מכתב זה. והיא ההתעוררות הרבה אשר כבודו גרם בלב כמה וכמה מאחינו בני ישראל, על ידי הנחת התפילין שלו ליד הכותל המערבי. שגם זה זכה לפרסום [תמונתו של האלוף המפורסם מניח תפילין התפרסמה בעיתונות] ומצא הד רחב והכי חיובי [חיובי ביותר] בשכבות שונות של העם ובמקומות קרובים וגם רחוקים.

האבל הפרטי משותף לכולם

וכעת לגופו של עניין, אכתוב לך דברי נחומים.

ישנה נקודת נחמה אפילו באסון גדול כמו האמור, ועוד יותר מנקודה קטנה. נקודת הנחמה מתבטאת בנוסח המסורתי, והמקודש על ידי עשיריות [עשרות] דורות של תורה ומסורה [מסורת] של עמנו, שאותו נוהגים לומר בניחום אבלים: "המקום [ה'] ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים".

אשר בהתבוננות ראשונה בנוסח הניחום, תמוה הקישור שבין שני העניינים – בין האבל הפרטי של משפחה על פטירת יקירם לבין האבל של עם ישראל על חורבן ירושלים. אלא שההסבר בזה הוא כאמור, שדווקא בזה – בחיבור בין האבל הפרטי לאבל הכללי – הוא עיקר הנחמה בתוכנה הפנימי. מסר הנחמה בחיבור בין הדברים הוא אשר כמו שאבלות ציון וירושלים הרי משותפת היא לכל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם, כך גם האבלות הפרטית של משפחה היא משותפת לכל עם ישראל.

ההשוואה בין האבל הפרטי לאבל הכללי של עם ישראל מבטא זאת היטב: אף כי [למרות ש] נרגש הדבר [הצער על חורבן ירושלים והמקדש מורגש] יותר אצל היושב [מי שגר] בירושלים ורואה את הכותל המערבי ובית מקדשנו בחורבנו, מאשר אצל אלו הנמצאים בריחוק מקום מירושלים – אבל למרות זאת, גם אצלם [אצל הרחוקים יותר] גדול הכאב והצער. וכן הוא גם באבל היחיד והמשפחה, אשר מהנחמה בזה היא שכל העם משתתף בצערו, שהרי – בסגנון חכמינו ז"ל – כל בני ישראל הם קומה אחת [גוף אחד] שלמה.

ישנה בנוסח הזה עוד נקודה של נחמה, והיא נקודה עיקרית, נחמה בכפליים. אשר כמו שבוודאי ובוודאי יבנה השם את חורבות ציון וירושלים ויקבץ נדחי ישראל מכל קצווי תבל על ידי משיח צדקנו ויביאם ברינה לראות בשמחתה של ציון וירושלים, כך הוא ללא ספק בנוגע לאבל היחיד – אשר יקיים ה' את דברו "והקיצו ורגנו שוכני עפר" [שהמתים יקומו לתחייה], ותגדל השמחה, שתהיה שמחה אמיתית, בהיפגשם כולם יחד בעת תחיית המתים.

ובזה ישנה עוד נקודה שלישית של נחמה: אשר כמו שבנוגע לציון וירושלים, שלטה יד הרומים, וקודם לכן יד הבבלים, רק בבית המקדש הבנוי מעצים ואבנים כסף וזהב ורק אותו הם הצליחו להחרוב, אבל בית המקדש הפנימי שבלב כל אחד ואחת של ישראל אין יד האומות יכולה לשלוט בו ונצחי הוא – כך הוא גם בנוגע לאבלו של היחיד, אשר יד המוות שולטת אך ורק בהגוף [בגוף] וענייניו, אבל הנשמה נצחית היא, רק שבפטירה היא עלתה לעולם האמת. שלכן, מאחר שהנשמה עדיין קיימת, כל פעולה טובה המכוונת על פי רצונו של נותן החיים, הוא השם יתברך, מוסיפה בתענוג הנשמה ובזכותה וטובתה.

ויהי רצון אשר מכאן ולהבא לא ידעו הוא ובניו שיחיו מכל צער וכאב. ובפעולותיו בהגנה על ארץ הקודש, שהיא "ארץ אשר תמיד עיני ה' אלוֹקֵיךְ בה מראשית השנה ועד אחרית שנה", וכן גם בחייו הפרטיים בשמירת הנחת תפילין ומצווה גוררת מצווה ועוד מצווה – ימצא נחומים.

פרשת ואתחנן

קודם לשנן, אחר כך ללמוד

וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַנְיָדָה וְדַבַּרְתֶּם בָּם, בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְכֶם וּבְלֶכְתְּכֶם בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכֶם וּבְקוֹמְכֶם (דברים, פסוק ו, פסוק ז)

כאן מורה לנו התורה "וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַנְיָדָה". ובפרשת "והיה אם שמוע", שמופיעה חמישה פרקים מאוחר יותר, נאמר ציווי דומה: "וּלְמִדְתָּם אֲתֶם אֶת-בְּנֵיכֶם".

ההבדל בין הפסוקים מובן בפשטות: "ולמדנתם" זו הוראה ללמד את הילדים, ואילו "ושיננתם" זו הוראה לחזור ולשנן איתם את מה שהם כבר למדו ויודעים. ואם כך, לכאורה סדר הדברים צריך היה להיות הפוך: קודם "ולמדנתם", ואחר כך "ושיננתם"!

אלא שכאן מלמדת אותנו התורה יסוד בחינוך הילדים לתורה ולאמונה: קודם כול ולפני הכול, ההורים והמורים חייבים לעסוק ב"ושיננתם". כלומר, לשנן ולהחזיר בילד שוב ושוב את האמונה החזקה בקדוש ברוך הוא, וזאת על ידי שמרגילים אותו לומר ברכות וכן הלאה. ורק לאחר מכן יש לגשת ל"ולמדנתם" וללמד את הילדים את דברי התורה עצמם.

(הרבי הרי"צ - ספר השיחות, תש"ג, עמוד 46)

הזמן מאושר

וְצִדְקָה תְהִיָּה לָנוּ, כִּי נִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הַאֵלֹהִים לְפָנֵי ה' אֱ-לֹהֵינוּ כְּאִשֶּׁר צִוֵּינוּ (פסוק ו, פסוק ז)

"נשמור" הוא גם מלשון ציפייה, כמו שנאמר בפסוק "ואביו שמר את הדבר".

כאשר יהודי ממתין ומצפה לבוא הזמן שבו יקיים מצווה, הוא גומל צדקה וחסד עם אותו זמן, שכן הזמן עצמו מאושר מכך שעושים בו מצווה. זהו שנאמר בתהלים "יום ליום יביע אומר": כל יום מספר לחברו על המצוות שנעשו בו והוא מתגאה בהן.

(המגיד ממזריטש - אור תורה, עמוד נא)

פרשת עקב

עקב של קבלת עול

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֹהִים וְשִׁמְרַתֶּם וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְשָׁמַר ה' אֱ-לֹהֵיכֶם לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם (פסוק ז, פסוק יב)

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן, אִם הַמִּצְוֹת קָלוֹת - שְׂאֵרֶם רַשׁ בְּעֵקְבוֹ - תִּשְׁמְעוּן (וי"ו)

המילה "עקב" רומזת לשני דברים: הדבר הראשון הוא לקיום המצוות הקלות שאנשים בדרך כלל "דשים בעקב", כפי שרש"י כותב. הדבר השני הוא לקיום המצוות בזמן של "עקבתא דמשיחא".

שני הפירושים האלה קשורים זה לזה, כי שניהם הם למעשה ביטוי לאותה תנועה נפשית בעבודת ה'. גם הזהירות וההקפדה על קיום המצוות הקלות, וגם הזהירות במצוות בקץ עידן הגלות - שניהם נובעים מהתבטלות גמורה לקדוש ברוך הוא ולרצונו.

מדוע?

כאשר קיום המצוות נעשה מתוך מניע של תענוג וחוויה, יכול להיווצר

ווארט הסידות

רעיונות קצרים מתורת
החסידות על פרשת
השבוע - רעיון אחד
לכל יום

ישנו העניין של
"הקהל" בתורה, על
ידי זה שכמה וכמה
מישראל נקהלים
יחדיו על מנת
ללמוד תורה. ובפרט
בנוגע ללימוד תורת
החסידות - אלו
שהם כבר חסידים
צריכים להקהיל
יהודים נוספים
שנמצאים בסביבתם
וללמוד עמהם
הסידות.

שיחת שבת פרשת
מסעי תשכ"ז (ז)

מצב שבו אדם מחבב יותר את המצוות החמורות ומתחבר אליהן יותר. אך מי שמקיים מצוות מתוך קבלת עול טהורה, מקיים את כולן בשווה ונזהר במצוות הקלות בדיוק כמו בחמורות.

התקופה של "עקבתא דמשיחא" היא זמן של הסתר פנים שבו החושך הרוחני כפול ומכופל. מי שעובד את ה' רק מתוך חוויה פנימית, יהיה לו קשה מאד לקיים מצוות בזמן כזה שבו לא חשים את העונג שבקרבה לקדוש ברוך הוא. רק מי שמבטל את עצמו לרצון ה' לגמרי, והרצונות והשאיפות האישיים שלו אינם חשובים בעיניו, נזהר בקיום של המצוות גם בתקופה כזו.

(הרבי - לקוטי שיחות, כרך יט, עמוד 71)

להעלות את הניצוצות שבאומות

וְאָכַלְתָּ אֶת פְּלֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר ה' אֱ-לֹהֶיךָ נָתַן לְךָ, לֹא תַחֲסִי עֵינֶיךָ עֲלֵיהֶם, וְלֹא תַעֲבֹר אֶת אֱלֹהֵיהֶם כִּי מִקֵּשׁ הוּא לְךָ (פסוק ז, פסוק ח)

התורה רומזת לנו כאן שאחריותנו וחובתנו לתקן, 'לברר' ולהעלות לטוב את ניצוצות הקדושה שטמונים גם באומות העולם. כך אומרת התורה: "ואכלת את כל העמים" - כשם שבאכילה, יהודי 'מברר' את הניצוץ האלוקי שנמצא באוכל ומעלה אותו בחזרה לקדושה, כך גם עליו 'לאכול' ולהעלות את ניצוצות הקדושה שנמצאים אצל אנשי העולם.

איך עושים זאת? כשיהודי עוסק במסחר ועסקים עם לא-יהודים והוא עושה זאת באמונה ובישור, ומהרווחים מעסקאות אלה הוא נותן לצדקה - הוא מעלה את ניצוצות הקדושה של "כל העמים".

(הרבי מהר"ש - ספר המאמרים, תר"ל, עמוד פח)

תכונות רעות? אתה אשם!

כִּי תֹאמַר בְּלִבְךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֹהִים מִמֶּנִּי, אִיכָּה אֶכַּל לְהוֹרִישָׁם (פסוק ז, פסוק ח)

יש בפסוק זה הוראה נפלאה בעבודת ה':

"כי תאמר: בלבבך רבים הגויים האלה" - אם תראה בעצמך שיש בליבך "גויים רבים", כלומר, מידות ותכונות רעות; "ממני" - עליך לדעת שזה מגיע ממך, ואתה הוא האשם בכך. שכן אם היית דבק בקדוש ברוך הוא ובטל אליו, היית מסוגל להפוך את התכונות הרעות לטוב.

(המגיד ממזריטש - מגיד דבריו ליעקב, עמוד כד)

לבטא את דברי התורה בפה

וַיַּעֲבֹד וַיִּזְבֹּחַ וַיִּאֱבֹד אֶת הַפֶּן אֲשֶׁר לֹא יִדְעֵת וְלֹא יִדְעוּן אֲבֹתָיךָ, לְמַעַן הוֹדִיעַךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לִבְדוּ יַחִיהַ הָאָדָם כִּי עַל פֶּל מוֹצֵא פִּי ה' יַחִיהַ הָאָדָם (פסוק ח, פסוק ג)

בפסוק "לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם", מלמדת אותנו התורה דבר חשוב: לחם רומז לתורה, ועל כך אומרים לנו שאי אפשר לחיות רק מלימוד תורה בעיון ובהתבוננות, אלא צריך לבטא בפה את מה שלומדים.

(אדמו"ר הזקן - לקוטי תורה, דברים, דף פד)

ניסים של דגן, יין ושמן

וַתֵּתֵנִי מִטֹּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתָּ דִגְנֵךְ וְתִירֹשְׁךָ וּיְצִהְרֵךְ (פסוק יא, פסוק יד)

במילים "ואספת דגן ותירושך ויצהרך" יש רמז נפלא לניסי חנוכה, פורים ופסח:

דגן רומז לחג הפסח, שקשורה עם דגן. גלות מצרים החלה בחלומו של יוסף על איסוף התבואה, ולאחר מכן בני יעקב ירדו למצרים כדי להשיג דגן למזון, וגם ביציאה ממצרים יצאו בני ישראל כאשר "משארותם (הדגן שהיה להם למזון) צרורות בשמלותם".

תירושך רומז לנס פורים, שקשור ליין. ושתי סולקה מהמלכות במשתה היין וכך הגיעה אסתר למלכות, וגם מפלתו של המן הייתה במשתה היין שערכה אסתר.

יצהרך רומז לנס חנוכה, שכן נס חנוכה קשור בכך השמן שנמצא בבית המקדש לאחר הניצחון במלחמה.

(הגאון הקדוש רבי לוי יצחק שניאורסון, אביו של הרבי - מסורת בעל פה)

מעשה בפועל מעל הכל

רבי יהודה אומר: הוי זהיר בתלמוד עולה דרוך. רבי שמעון אומר, שלשה כתרים הן: כתר תורה, וכתר כהנה, וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן (משנה ג)

מוסבר בחסידות ש"כתר שם טוב" בעבודת ה' מייצג את המעשה בפועל של המצוות והמעשים הטובים, ובמיוחד את הכפייה שאדם כופה את עצמו לעשות בפועל ממש את מעשיו כפי רצון ה' גם אם ברצונותיו ובשאיפותיו הוא אוהז במקומות אחרים.

וכאן מחדשת לנו המשנה שהמעשה בפועל והכפייה העצמית הם גבוהים ונעלים יותר מכל שאר הדברים, משום שזו התכלית של ירידת הנשמה לעולם הזה ובכך מגשימים את רצון ה'.

זו גם הכוונה הפנימית בפסוק "טוב שם משמן טוב": "שמן טוב" מרמז לשמן המנורה הטהורה בת שבעת הקנים, ובעבודת ה' זה מסמל את לימוד התורה וקיום המצוות. ו"שם טוב" מרמז לעבודת המעשה בפועל בתיקון הגשמיות, בעבודת בירור הניצוצות והעלאתם לקדושה. ועבודה זו גבוהה ונעלה יותר מכל.

דווקא על ידי המעשה בפועל, מרוממים ומעלים את כל סדר ההשתלשלות - כפי המשל הידוע שמובא על כך בחסידות, שכדי להגביה מבנה כלשהו מגביהים אותו דווקא מהחלק הכי נמוך שלו ואז ממילא מתעלים כל שאר החלקים - וזו המשמעות הפנימית של "כתר שם טוב עולה על גביהן".

(תורת מנחם, כרך כד, עמוד 304. כרך ל, עמוד 18)

אין שלוה, יש טוב

רבי נטא אומר: אין בדינו לא משלות הרשעים, ואף לא מיסורי הצדיקים. רבי מתאי בן חרש אומר: הוי מקדים בשלום כל אדם, והוי זנב לאריות, ואל תהי ראש לשעלים (משנה טו)

אין בדינו - אין לנו בזמן הגלות לא משלוח והשקט שרגיל הקדוש ברוך הוא לתת לרשעים כדי לטרוח מן העולם הבא, ואף לא מן יסורים של אהבה שאין בהן בטול תורה (ברטורא)

מדוע באמת "בזמן הגלות" איננו מקבלים את "שלוות הרשעים"?

ההסבר לכך הוא דווקא משום שבימינו הרשע איננו גדול כל כך. בזמן בית המקדש האיר גילוי אור אלוקי בצורה מוחשית, ולכן מי שחטא ועבר על רצון ה' נחשב לרשע גדול ועונשו היה לזכות ל"שלוה" והשקט" בעולם הזה כדי לסלק אותו מהעולם הבא. אך בימינו, אין רשעים מוחלטים כי החטאים הם תוצאה של ההעלם וההסתרה על האלוקות, ולכן גם מי שחוטא לא חי חיי שלוה ונחת בעולם הזה על חשבון העולם הבא.

אלא שבחסידות מוסבר שבזמן הגלות, בעת שבה גם השכינה מצויה בגלות, אדם שחוטא מקבל שפע וחיות מצד הקליפה והטומאה. בגלל גלות השכינה, במעשה של חטא (חלילה) יהודי מעביר את ההשפעה האלוקית לכוחות הקליפה, ומאחר שהוא זה שהעביר להם את ההשפעה והחיות - הוא מקבל מכך שפע רב.

ואם כך, כיצד זה מסתדר עם מה שנאמר כאן במשנה שהרשעים אינם זוכים ל"שלוה" והשקט"?

ההסבר לכך: המושג "שלוות הרשעים" מתאר מצב שבו הרשע זוכה לחיים שיש בהם אך ורק טוב. ועל כך אומרת המשנה ש"שלוה" כזו "אין בדינו", אבל טוב ברמה מסוימת יש גם יש. כי היום, גם לרשע וחוטא יש את כוח הבחירה והוא יכול לעשות גם מעשים טובים, ובכך הוא מקבל חיות ושפע גם מצד הקדושה.

(לקוטי ביאורים לתניא, כרך ב, עמוד קפה)

עת לדעת

מבוסס על הספר 'עת לדעת', מאת השליח הרב אברהם שמואל בוקיעט ע"ה מוקדש לעילוי נשמתו

יב מנחם־אב

תק"כ

חתונת אדמו"ר הזקן, בגיל חמש עשרה, עם הרבנית סטערנא, בתו של הפרנס הרב יהודה לייב הלוי סגל מויטבסק. הרבנית סטערנא הייתה צנועה וחכמה מאד, ופעמים רבות מסרה את נפשה למען בעלה, שכיבד אותה מאד.

אחרי החתונה הם התגוררו בעיר ויטבסק מספר שנים, ובכספי הנדוניה הקים אדמו"ר הזקן יישובים עבור יהודים שרצו להתפרנס מעיסוק בחקלאות.

ת"ש

אדמו"ר הריי"צ קנה את בניין 770 איסטון פארקווי בברוקלין, ניו יורק. הבניין נבנה בשנת תרצ"ג, ובעליו היה רופא שניהל מרפאה פרטית במקום.

כעבור מספר ימים אדמו"ר הריי"צ הגיע לבקר ב-770 עם קבוצת אנשים, והורה איך לסדר את אולם בית הכנסת. לאחר שהתפללו מנחה וערבית, ישב הרבי עם הנאספים לאמירת 'לחיים', והרבי בירך: "שהשם יתברך ייתן שזו תהיה דירת קבע בנפש לתורה ולעבודה, ודירת ארעי - שבקרוב נהיה בארץ הקודש עם משיחנו".

מחירו של הבניין היה שלושים אלף דולר. כתשלום ראשון היה צורך לשלם חמשת אלפים דולר, שגויסו מציבור החסידים. בניו של הרב משה אליעזר קרמר, שהיה יושב הראש הראשון של אגודת חסידי חב"ד בארצות הברית, תרמו סכום נכבד עבור הרכישה. בנוסף לכך נערכו שיפוצים שעלותם הגיעה לאלפיים דולר, שנלקחו בהלוואה. התשלומים עבור רכישת הבניין הסתיימו בראש חודש סיוון תש"י.

הרב החסיד ר' שלמה אהרן קורנובסקי כיהן כיושב ראש הוועד לקניית הבית, והוא ציין את

יא מנחם־אב

תקס"א

אדמו"ר הזקן עזב את פטרבורג, לאחר שחרורו ממאסרו השני. השלטונות רצו להשאיר אותו בפטרבורג, כדי שיוכלו להשגיח עליו מקרוב ולהגביל את פעילותו. אך בעקבות מאמצי שתדלנות אפשרו לאדמו"ר הזקן לעזוב את פטרבורג ולהתיישב בליאדי.

כעבור שלושה ימים, בערב שבת נחמו, הגיע אדמו"ר הזקן לליאדי כשמתלווים אליו חמשת אלפים חסידים.

תקופת שבתו של אדמו"ר הזקן בליאדי הייתה תקופת שגשוג והתפתחות גדולה. פעילותו הציבורית של אדמו"ר הזקן התפשטה בכל רחבי רוסיה הלבנה ואוקראינה, ללא הפרעות מצד המתנגדים, וחסידות חב"ד גדלה בעשרות אלפי חסידים.

תרכ"ד

נפטר הרב הצדיק החסיד רבי הלל הלוי מליסוב מפריטש, מהחסידים הנעלים והמפורסמים ביותר בקרב חסידי חב"ד. רבי הלל נולד בשנת תקנ"ה, ובהיותו בן שלוש עשרה כבר היה בקי בש"ס ובפוסקים. כבר בנערותו למד קבלה, התפלל עם כוונות האריז"ל, נהג בפרישות וקרבה לעסוק בתעניות וסיגופים. בהיותו בן חמש עשרה כבר היה בקי בכל כתבי האריז"ל.

בעקבות התוודעותו לספר התניא, החליט רבי הלל להתחבר לחסידות חב"ד ולהתקשר לאדמו"ר הזקן. הוא רצה בכל מאודו לראות את אדמו"ר הזקן, אך הדבר לא עלה בידו. רק בשנת תקע"ה, לאחר הסתלקות אדמו"ר הזקן, נסע רבי הלל לליובאוויטש והתקשר בכל מאודו לאדמו"ר האמצעי ואחר כך לאדמו"ר הצמח צדק.

רבי הלל נטמן בעיר חרסון, על קברו הוקם 'אוהל' ורבים נוסעים להשתטח במקום.

יום שישי

י מנחם אב

מותר להסתפר, להתרחץ ולכבס את הבגדים לכבוד השבת¹.

יש להמשיך לערוך "סיומים" גם היום ובימים הבאים, עד חמישה עשר באב².

באמירת שניים מקרא ואחד תרגום, את עשרת הדיברות קוראים בטעמים הרגילים (ולא ב"טעם עליון" כמו בקריאת התורה)³.

שבת קודש פרשת ואתחנן

יא מנחם אב - שבת נחמו

לקראת השנה החדשה, כל אחד צריך להתחיל בעריכת חשבון נפש אמיתי עם עצמו על מצבו בלימוד התורה, נתינת צדקה וקיום המצוות בכלל במהלך השנה החולפת⁴.

בעת קריאת עשרת הדיברות בקריאת התורה, יש לעמוד עם הפנים לעבר ספר התורה⁵.

את עשרת הדיברות קוראים בטעמים המיוחדים ("טעם עליון")⁶.

לאחר תפילת מנחה קוראים את פרק ד בפרקי אבות.

יום שלישי

יד מנחם אב

הלילה, בשעה 22:42, סוף זמן קידוש לבנה. בתפילת מנחה לא אומרים תחנון⁷.

יום רביעי

חמישה עשר באב

היום לא אומרים תחנון.

מהיום יש להוסיף בלימוד התורה⁸, במיוחד בשעות הלילה, ובדגש מיוחד על ייסוד שיעורי תורה חדשים וחזוק שיעורים קיימים⁹.

יש לערוך בכל מקום סעודה והתוועדות גדולה¹⁰ בשמחה גדולה¹¹ - ובה לומר דברי תורה, לערוך 'סיום' מסכת (עם עדיפות למסכת תענית, שמדבר על ענייני היום של חמישה עשר באב)¹², לתת לצדקה ולקבל החלטות טובות להוסיף בתורה ובמצוות ובדברים טובים בכלל.

מהיום נוהגים להתחיל לברך ב"כתיבה וחתימה טובה", לקראת ראש השנה הבא עלינו לטובה¹³.

7. סידור אדמוה"ו, לפני 'למנצח... יענך'.

8. 'התוועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 157, 412, 415.

9. 'התוועדויות' תש"נ ח"ג עמ' 124.

10. 'התוועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 157, עיי"ש.

11. ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.

12. שיחת ליל ט"ו באב ה'תשמ"ז בתחילתה, 'תורת מנחם התוועדויות' תשמ"ז ח"ד עמ' 220.

13. ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 770, וראה גם בעמ' 725 הערה 63.

1. ראה נטעי גבריאל שם ס"ב ובהערות.

2. ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.

3. שו"ע אדמוה"ו סי' תצד סע"א יא.

4. ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 582.

5. ספר-המנהגים עמ' 31.

6. לוח כולל חב"ד פ' יתרו.

ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום: ואתון דאדבקתון בדחלתא ביי אלהכון קמין כלכון יומא דין:

שני ה' ראה | למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני יהוה אלהי לעשות פן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה: ראה | למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני יהוה אלהי לעשות פן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה: חזו דאלפית יתכון קממא ודינא כמא די קדמי יי אלהי למעבד פן בגו ארעא די אתון עלין תמן למירתה: וישמרתם ועשיתם פי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את פליהחקים האלה ואמרו רק עסחכם ונבון הגוי הגדול הזה: ושמרתם ועשיתם פי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את פליהחקים האלה ואמרו רק עסחכם ונבון הגוי הגדול הזה: ותשרון ותעבדון ארי היא חכמתכון וסוכלתנותכון לעיני עממא די ישמעון ית כל קממא האלין וימרון לחוד עם חכים וסוכלתן עמא רבא הדין: ופי מייגוי גדול אשרלו אלהים קרבים אליו ביהוה אלהינו בכלקראנו אליו: פי מייגוי גדול אשרלו אלהים קרבים אליו ביהוה אלהינו בכלקראנו אליו: ארי מן עם רב די לה אלהא קריב לה לקבלא צלותה בעדן עקתה פיי אלהנא בכל עדן דאנחנא מצלין קדמוהי: ה ומי גוי גדול אשרלו חקים ומשפטים צדיקים בכל התורה הזאת אשר אנכי נתן לפניכם היום: ומי גוי גדול אשרלו חקים ומשפטים צדיקים בכל התורה הזאת אשר אנכי נתן לפניכם היום: ומן עם רב די לה קמין ודינין קשיטין ככל אורייתא הדא די אנא יהב קדמיכון יומא דין: ט רק השמר לך ושבור נפשך מאד פן תשפח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך

והודעתם לבניך ולבני בניך: רק השמר לך ושבור נפשך מאד פן תשפח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך: לחוד אסתמר לך וטר נפשך לחדא דילמא תנשי ית פתגמא די חזו עיניך ודילמא יעדון מלבך כל יומי חייך ותהודענן לבניך ולבני בניך: יום אשר עמדת לפני יהוה אלהיך בחרב באמר יהוה אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי פלתימים אשר הם חיים עליהארמה ואת בנייהם ילמדון: יום אשר עמדת לפני יהוה אלהיך בחרב באמר יהוה אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי פלתימים אשר הם חיים עליהארמה ואת בנייהם ילמדון: יומא די קמתא קדם יי אלהך בחרב דאמר יי לי פנוש (אכנש) קדמי ית עמא ואשמענן ית פתגמי די ילפון למדחל קדמי כל יומא די אנון קמין על ארעא וית בניהון ילפון: י ותקרבון ותעמדון תחת החר והחר בער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל: ותקרבון ותעמדון תחת החר והחר בער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל: ויקרבון וקמתון בשפולי טורא וטורא בער באשתא עד צית שממא חשוכא עננא ואמיטתא: י וידבר יהוה אליכם מתוך האש קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם ראים וולתי קול: וידבר יהוה אליכם מתוך האש קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם ראים וולתי קול: ומליל יי עמכון מגו אשתא קל פתגמין אתון שמעין ודמות לימיכון חזן אלהן קלא: י ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים ויכתבם על שני לחות אבנים: ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים ויכתבם על שני לחות אבנים: וחי

לְכוּן ית קַמָּה די פְּקִיד יתְכוּן לְמַעַבְד עֲשֵׂרֵת
 פְּתַגְמִין וּבְתַבְנוּן עַל תְּרִין לַחֲזֵי אֲבָנִיא: ד וְאִתִּי
 צוּה יְהוָה בְּעַת הַהוּא לְלַמֵּד אֶתְכֶם חֻקִּים
 וּמִשְׁפָּטִים לְעֲשֹׂתְכֶם אֹתָם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם
 עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וְאִתִּי צוּה יְהוָה בְּעַת
 הַהוּא לְלַמֵּד אֶתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים לְעֲשֹׂתְכֶם
 אֹתָם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:
 וַיְתִי פְקִיד יי בַּעֲדָנָא הֵהִיא לְאַלְפָּא יתְכוּן קְזָמִין
 וַדִּינִין לְמַעַבְדְּכוּן יתְהוּן בְּאַרְעָא די אַתוּן עֲבָרִין
 תַּמָּן לְמִירְתָּה: ט וּנְשַׁמְרֵתֶם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי
 לֹא רְאִיתֶם כָּל־תְּמוּנָה בְּיוֹם דְּבַר יְהוָה אֲלֵיכֶם
 בְּחֹרֵב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: וּנְשַׁמְרֵתֶם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם
 כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל־תְּמוּנָה בְּיוֹם דְּבַר יְהוָה אֲלֵיכֶם
 בְּחֹרֵב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: וּתְסַמְרוּן לְחֻדָּא לְנַפְשֵׁיכֶם
 אַרְי לֹא תַזִּיתוּן כָּל דְּמוֹת בְּיוֹמָא די מְלִיל יי
 עִמְכוּן בְּחֹרֵב מְגוֹ אֲשַׁתָּא: ט וּפְּתִישְׁחַתּוּן
 וְעֲשִׂיתֶם לְכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל־סִמּוֹל תְּבַנִּית זָכָר
 אוּ נְקֵבָה: פְּתִישְׁחַתּוּן וְעֲשִׂיתֶם לְכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת
 כָּל־סִמּוֹל תְּבַנִּית זָכָר אוּ נְקֵבָה: דִּילְמָא תַחְבְּלוּן
 וּתַעֲבֹדוּן לְכוּן צְלָם דְּמוֹת כָּל צוּרָא דְּמוֹת דְּכָר אוּ
 נְקֵבָא: י תְּבַנִּית כָּל־בְּהֵמָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ תְּבַנִּית
 כָּל־צְפוּר כְּנָף אֲשֶׁר תַּעֲוֹף בְּשָׁמַיִם: תְּבַנִּית
 כָּל־בְּהֵמָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ תְּבַנִּית כָּל־צְפוּר כְּנָף אֲשֶׁר
 תַּעֲוֹף בְּשָׁמַיִם: דְּמוֹת כָּל בַּעֲרָא די בְּאַרְעָא דְּמוֹת
 כָּל צַפֵּר גְּדָפָא די פְּרַח בְּאַוּר רְקִיעַ שְׂמִיא:
 י תְּבַנִּית כָּל־רִמְשׁ בְּאַדְמָה תְּבַנִּית כָּל־דְּגָה
 אֲשֶׁר־בַּמַּיִם מִתַּחַת לְאֶרֶץ: תְּבַנִּית כָּל־רִמְשׁ
 בְּאַדְמָה תְּבַנִּית כָּל־דְּגָה אֲשֶׁר־בַּמַּיִם מִתַּחַת
 לְאֶרֶץ: דְּמוֹת כָּל רַחֲשָׂא די בְּאַרְעָא דְּמוֹת כָּל נוּיִי
 די בְּמִיא מְלַרְע לְאַרְעָא: י וּפְּתִישְׁא עֵינִיד
 הַשְּׂמִימָה וְרְאִית אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶת־הַיָּרֵחַ וְאֶת־
 הַכּוֹכָבִים כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְנִדְחַת וְהִשְׁתַּחֲוִית
 לָהֶם וְעַבַּדְתֶּם אֲשֶׁר חָלַק יְהוָה אֱלֹהֵיךְ אֹתָם
 לְכָל הָעַמִּים תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם: וּפְּתִישְׁא עֵינִיד

הַשְּׂמִימָה וְרְאִית אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶת־הַיָּרֵחַ וְאֶת־
 הַכּוֹכָבִים כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְנִדְחַת וְהִשְׁתַּחֲוִית
 לָהֶם וְעַבַּדְתֶּם אֲשֶׁר חָלַק יְהוָה אֱלֹהֵיךְ אֹתָם לְכָל
 הָעַמִּים תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם: וְדִלְמָא תַזְקוּף עֵינִיד
 לְשִׁמְיָא וְתַחֲזִי ית שְׂמִשָּׁא וַיִּת סִיְהָרָא וַיִּת כּוֹכְבֵיא
 כָּל חִילֵי שְׂמִיא וְתַטְעִי וְתַסְגִּיד לְהוּן וְתַפְלַחְנוּן די
 זְמִין יי אֶלְהָךְ יתְהוּן לְכָל עַמְמִיא תַחַת כָּל
 שְׂמִיא: כ וְאֶתְכֶם לֶקַח יְהוָה וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר
 הַבְּרוּל מִמִּצְרַיִם לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם נַחְלָה בְּיוֹם
 הַהוּא: וְאֶתְכֶם לֶקַח יְהוָה וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר
 הַבְּרוּל מִמִּצְרַיִם לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם נַחְלָה בְּיוֹם הַהוּא:
 וַיִּתְכוּן קָרִיב יי לְדַחְלָתָהּ וְאַפְק יתְכוּן מִפּוּרָא
 דְּפְרוּלָא מִמִּצְרַיִם לְמַתְוִי לָהּ לְעַמָּא אַחְסָנָא
 בְּיוֹמָא הַדִּין: כא וַיְהִי הַתְּאֵנָף־בִּי עַל־דְּבָרֵיכֶם
 וַיִּשְׁבַּע לְבַלְתִּי עֲבָרִי אֶת־הַיַּרְדֵּן וּלְבַלְתִּי־בֹא
 אֶל־הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיךְ נָתַן לָךְ
 נַחְלָה: וַיְהִי הַתְּאֵנָף־בִּי עַל־דְּבָרֵיכֶם וַיִּשְׁבַּע
 לְבַלְתִּי עֲבָרִי אֶת־הַיַּרְדֵּן וּלְבַלְתִּי־בֹא אֶל־הָאֶרֶץ
 הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיךְ נָתַן לָךְ נַחְלָה: ימֵן
 קָדָם יי תְּהוּ רִגְזוּ עָלַי עַל פְּתַגְמֵיכֶם וְקִיִּים בְּדִיל
 דְּלֹא לְמַעַבְר ית יַרְדְּנָא וּבְדִיל דְּלֹא לְמִיעַל לְאַרְעָא
 טְבָא די יי אֶלְהָךְ יֵהֵב לָךְ אַחְסָנָא: כב כִּי אֲנֹכִי
 מֵת בְּאֶרֶץ הַזֹּאת אֵינְנִי עֹבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם
 עֹבְרִים וַיְרִשְׁתֶּם אֶת־הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת: כִּי
 אֲנֹכִי מֵת בְּאֶרֶץ הַזֹּאת אֵינְנִי עֹבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן
 וְאַתֶּם עֹבְרִים וַיְרִשְׁתֶּם אֶת־הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת:
 אַרְי אָנָּא מְאִית בְּאַרְעָא הַדָּא לִית אָנָּא עֹבֵר ית
 יַרְדְּנָא וְאַתּוּן עֲבָרִין וְתִירְתּוּן ית אַרְעָא טְבָא
 הַדָּא: כג הַשְּׁמְרוּ לְכֶם פְּתִישְׁכּוּ אֶת־בְּרִית
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר בְּרַת עִמְכֶם וְעֲשִׂיתֶם לְכֶם
 פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל אֲשֶׁר צוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵיךְ:
 הַשְּׁמְרוּ לְכֶם פְּתִישְׁכּוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 אֲשֶׁר בְּרַת עִמְכֶם וְעֲשִׂיתֶם לְכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל
 אֲשֶׁר צוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵיךְ: אַסְתַּמְרוּ לְכוּן דִּילְמָא

תתנשון ית קמא דיי אלהכון די גזר עמכון
 ותעבדון לכון צלם דמות פלא די פקנך די
 אלהך: כו כי יהוה אלהיך אש אכלה הוא אל
 קנא: כי יהוה אלהיך אש אכלה הוא אל קנא:
 ארי די אלהך מימרה אשא אכלה הוא אל
 קנא: פ כה כיתוליד בנים ובני בנים ונושנתם
 בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת פל
 ועשיתם הרע בעיני יהוה אלהיך להכעיסו:
 כיתוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ
 והשחתם ועשיתם פסל תמונת פל ועשיתם הרע
 בעיני יהוה אלהיך להכעיסו: ארי תולדון בנין
 ובני בנין ותתעסקון בארעא ותחבלון ותעבדון
 צלם דמות פלא ותעבדון דביש קדם די אלהך
 לארנזא קדמוהי: כו העידתי בכם היום את
 השמים ואת הארץ כיראבד תאבדון מהר מעל
 הארץ אשר אתם עברים את הירדן שמה
 לרשתה לאתאריכון ימים עליה כי השמד
 תשמדון: העידתי בכם היום את השמים ואת
 הארץ כיראבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם
 עברים את הירדן שמה לרשתה לאתאריכון ימים
 עליה כי השמד תשמדון: אסהדית בכון יומא דין
 ית שמיא וית ארעא ארי מיבד תיבדון בפריע מעל
 ארעא די אתון עברין ית ירדנא לתמן למירתה לא
 תורכון יומין עלה ארי אשתצאה תשתצון:
 כו והפיץ יהוה אתכם בעמים ונשארתם מתי
 מספר בגוים אשר ינהג יהוה אתכם שמה:
 והפיץ יהוה אתכם בעמים ונשארתם מתי מספר
 בגוים אשר ינהג יהוה אתכם שמה: ויבדר די
 תכון בעממיא ותשתארוון עם דמנן בעממיא די
 יבדר די תכון לתמן: כה ועבדתם שם אלהים
 מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראון ולא
 ישמעון ולא יאכלון ולא יריחון: ועבדתם שם
 אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראון
 ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחון: ותפלחון

תמן לעממיא פלחי טענתא עבד ידי אנשא אעא
 ואבנא די לא יחזון ולא שמעין ולא אכלין ולא
 מריחין: כה ובקשתם משם את יהוה אלהיך
 ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך:
 ובקשתם משם את יהוה אלהיך ומצאת כי
 תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך: ותחבעון
 מתמן דחלתא דיי אלהך ותשפח ארי תבעי מן
 קדמוהי בכל לבך ובכל נפשך: ל בצר לך
 ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים
 ושבת עדי יהוה אלהיך ושמעת בקלו: בצר לך
 ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת
 עדי יהוה אלהיך ושמעת בקלו: כד יעזק לך
 וישפחנך כל פתגמיא האלין בסוף יומיא ותתוב
 לדחלתא דיי אלהך ותקבל למימרה: לא כי אל
 רחום יהוה אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא
 ישבח את ברית אבתיך אשר נשבע להם: כי
 אל רחום יהוה אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא
 ישבח את ברית אבתיך אשר נשבע להם: ארי
 אלהא רחמנא די אלהך לא ישבקנך ולא תחבלנך
 ולא יתנשי ית קמא דאבכתך די קיים להון:
 כה כי שאלנא לימים ראשנים אשר הניו לפניך
 למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ
 ולמקצה השמים ועד קצה השמים הנהיה
 כדבר הגדול הזה או הנשמע כמהו: כי
 שאלנא לימים ראשנים אשר הניו לפניך למן
 היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה
 השמים ועד קצה השמים הנהיה כדבר הגדול
 הזה או הנשמע כמהו: ארי שאל פען ליומיא
 קדמאי דהוו קדמך למן יומא די ברא די אדם על
 ארעא ולמספיי שמיא ועד סיפיי שמיא ההוה
 כפתגמא רבא הדין או האשתמע כנתה:
 כה השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש
 כאשר שמעת אתה ויחי: השמע עם קול
 אלהים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה

וַיְחִי: הַשְּׁמַע עִמָּא קַל מִימְרָא דִּי מְמַלֵּל מַגּוּ
אֲשַׁמָּא בְּמָא דִּי שְׁמַעְתָּ אֶת וַיְתַקֵּם: לוֹ אָו |
הַנִּסְפָּה אֱלֹהִים לְבֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מִקְרֵב גּוֹי
בְּמִסְתָּ בְּאֵתָת וּבְמִוְפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד
חִזְקָה וּבִזְרוּעַ נְטוּיָה וּבְמִוְרָאִים גְּדֻלִים כְּכֹל
אֲשֶׁר־עָשָׂה לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם
לְעֵינֶיךָ: אָו | הַנִּסְפָּה אֱלֹהִים לְבֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי
מִקְרֵב גּוֹי בְּמִסְתָּ בְּאֵתָת וּבְמִוְפְתִים וּבְמִלְחָמָה
וּבְיָד חִזְקָה וּבִזְרוּעַ נְטוּיָה וּבְמִוְרָאִים גְּדֻלִים כְּכֹל
אֲשֶׁר־עָשָׂה לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ:
או נסין די עבד ?? לאתגלאה למפרק לה עם
מגו עם בנסין באתין ובמופתין ובקרבא ובידא
תקיפא ובדרעא מרמא ובחזונין וברבין ככל די
עבד לכון ?? אלקחון במצרים לעיניך: לה אתה
הראת לדעת כי יהוה הוא האלהים אין עוד
מלבדו: אתה הראת לדעת כי יהוה הוא
האלהים אין עוד מלבדו: את אתחזימא למדע
ארי ?? הוא אלהים לית עוד בר מנה: לו מן
השמים השמועך את־קלו ליפריך ועל־הארץ
הראך את־אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך
האש: מן־השמים השמועך את־קלו ליפריך ועל־
הארץ הראך את־אשו הגדולה ודבריו שמעת
מתוך האש: מן שמא אשמעך ית קל מימרה
לאלפותך ועל ארעא אחזקך ית אשתה רבמא
ופתגמוהי שמעת מגו אשתא: לו ותחת כי אהב
את־אבתך ויבחר בזרעו אחריו ויוצאך בפניו
בכחו הגדל ממצרים: ותחת כי אהב את
אבתך ויבחר בזרעו אחריו ויוצאך בפניו בכחו
הגדל ממצרים: וחלף ארי רחים ית אבהתך
ואתרעי בכנוהי בתרוהי ואפקך במימרה בחילה
רבא ממצרים: לה להוריש גוים גדלים ועצמים
ממך מפניך להביאך לתת־לך את־ארצם
נחלה כיום הזה: להוריש גוים גדלים ועצמים
ממך מפניך להביאך לתת־לך את־ארצם נחלה

כיום הזה: לתרכא עםמין וברבין ותקיפין ממך
מן קדמך לאעלותך למתן לך ית ארעהון אחסנא
כיוםא הדין: לו וידעת היום והשבת אל־לכבדך
כי יהוה הוא האלהים בשמים מפעל ועל־
הארץ מתחת אין עוד: וידעת היום והשבת
אל־לכבדך כי יהוה הוא האלהים בשמים מפעל
ועל־הארץ מתחת אין עוד: ותדע יומא דין
ותתוב ללכך ארי ?? הוא אלקה דשכנתה בשמיא
מלעלא ושלטי על ארעא מלרע לית עוד:
וּשְׁמַרְתָּ אֶת־חֻקֵּי וְאֶת־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנֹכִי
מִצְוֶה הַיּוֹם אֲשֶׁר יִטֵּב לָךְ וְלִבְנֶיךָ אַחֲרָיִךְ
וְלַמֶּעַן תִּאָרִיךְ יָמִים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ כְּל־הַיָּמִים: וּשְׁמַרְתָּ אֶת־חֻקֵּי
וְאֶת־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם אֲשֶׁר יִטֵּב
לָךְ וְלִבְנֶיךָ אַחֲרָיִךְ וְלַמֶּעַן תִּאָרִיךְ יָמִים עַל־
הָאָדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ כְּל־הַיָּמִים:
ותטר ית קנמוהי ונת פקודוהי די אנא מפקדך
יומא דין די ייטב לך ולבניך בתרך ובדיל
דתוריך יומין על ארעא די ?? אלקה יחב לך כל
יומא: פ

שלישי מא או ובדיל משה שלש ערים בעבר
הירדן מזרחה שמש: או ובדיל משה שלש ערים
בעבר הירדן מזרחה שמש: ככן יפרש משה תלת
קרוין בעברא דירדנא מדנח שמשא: כג לגם
שמה רוצח אשר ירצח את־רעהו בבלי־דעת
והוא לא־שנא לו מתמל שלשם ונס אל־אחת
מן־הערים האל וחי: לגם שמה רוצח אשר ירצח
את־רעהו בבלי־דעת והוא לא־שנא לו מתמל
שלשם ונס אל־אחת מן־הערים האל וחי:
למעירוק תמן קטולא די קטול ית סברה בלא
מנדעי והוא לא סגי לה מאתמלי ומדקמוהי
ועירוק לחד מן קרנא האלין ויתקים: כג את־
בצר במדבר בארץ המישר לראובני ואת־
ראמת בגלעד לגדי ואת־גולן בבשן למנשי:

וְכַל־הָעֲרֹבָה עָבַר תִּירְדֵּן מִזֹּרְחָה וְעַד יַם הָעֲרֹבָה
תַּחַת אֲשֶׁרֶת הַפְּסָגָה: וְכָל מִיִּשְׂרָאֵל עִבְרָא דִּירְדְנָא
לְמִדִּינְחָא וְעַד יִמָּא דְמִיִּשְׂרָאֵל תַּחַת מִשְׁפַּךְ
מִרְמָתָא: פ

רביעי א ויקרא משה אל־כל־ישראל ויאמר
אלהם שמע ישראל את־החקים ואת־
המשפטים אשר אנכי דבר באזניכם היום
ולמדתם אתם ושמרתם לעשתם: ויקרא משה
אל־כל־ישראל ויאמר אלהם שמע ישראל את־
החקים ואת־המשפטים אשר אנכי דבר באזניכם
היום ולמדתם אתם ושמרתם לעשתם: וקרא
משה לכל ישראל ואמר להון שמע ישראל ית
קנימא וית דיניא די אנא ממלל קדמיכון יומא
דין ומלפון יתהון ותשרון למעבדהון: ג יהוה
אלהינו פרת עמנו ברית בחרב: יהוה אלהינו
פרת עמנו ברית בחרב: יי אלהנא גזר עמנא קים
בחרב: ג לא את־אבותינו פרת יהוה את־הברית
הזאת כי אתנו אנחנו אלה פה היום פלנו
חיים: לא את־אבותינו פרת יהוה את־הברית
הזאת כי אתנו אנחנו אלה פה היום פלנו חיים:
לא עם אבהתנא גזר יי ית קנימא קדא אלהן
עמנא אנחנא אלן הכא יומא דין פלנא קימין:
ד פנים | בפנים דבר יהוה עמכם בהר מתוך
האש: פנים | בפנים דבר יהוה עמכם בהר מתוך
האש: ממלל עם ממלל מליל יי עמכון בטורא
מגו אשתא: ה אנכי עמד בין־יהוה וביניכם
בעת ההוא להגיד לכם את־דבר יהוה כי
יראתם מפני האש ולא־עליתם בהר
לאמור: אנכי עמד בין־יהוה וביניכם בעת ההוא
להגיד לכם את־דבר יהוה כי יראתם מפני האש
ולא־עליתם בהר לאמור: אנא תייתי קאם בין
מימרא דיי וביניכון בעדנא ההיא לתואה לכון
ית פתגמא דיי ארי דחלתון מקדם אשתא ולא
סלקתון בטורא למימרו: ס ו אנכי יהוה אלהיך

את־בצר במדבר בארץ המישר לראובני ואת־
ראמת בגלעד לגדי ואת־גולן בפשן למנשי: ית
בצר במדברא בארעא מישרא לשבטא דראובן
וית ראמות בגלעד לשבטא דגד וית גולן במתנן
לשבטא דמנשה: מד וזאת התורה אשר־שם
משה לפני בני ישראל: וזאת התורה אשר־שם
משה לפני בני ישראל: ודא אורימא די סדר
משה קדם בני ישראל: מה אלה העדות והחקים
והמשפטים אשר דבר משה אל־בני ישראל
בצאתם ממצרים: אלה העדות והחקים
והמשפטים אשר דבר משה אל־בני ישראל
בצאתם ממצרים: אלן סהדנתא וקנימא ודיניא
די מליל משה עם בני ישראל במפקהון
ממצרים: מד בעבר תירדן בגיא מול בית פעור
בארץ סיחן מלך האמורי אשר יושב בחשבון
אשר הבה משה ובני ישראל בצאתם
ממצרים: בעבר תירדן בגיא מול בית פעור
בארץ סיחן מלך האמורי אשר יושב בחשבון אשר
הבה משה ובני ישראל בצאתם ממצרים:
בעברא דירדנא בחילתא לקבל בית פעור
בארעא דסיחן מלכא דאמרנא די יתב בחשבון
די מחא משה ובני ישראל במפקהון ממצרים:
מד ויירשו את־ארצו ואת־ארץ | עוג מלך־הבשן
שני מלכי האמורי אשר בעבר תירדן מזרח
שמש: ויירשו את־ארצו ואת־ארץ | עוג מלך־
הבשן שני מלכי האמורי אשר בעבר תירדן מזרח
שמש: ויריתו ית ארעה וית ארעא דעוג מלכא
דמתנן תרין מלכי אמרנא די בעברא דירדנא
מדנח שמשא: מה מערער אשר על־שפת־נחל
ארנן ועד־הר שיאן הוא חרמון: מערער אשר
על־שפת־נחל ארנן ועד־הר שיאן הוא חרמון:
מערער די על פיף נחלא דארנן ועד טורא
דשיאן הוא חרמון: מה וכל־העֲרֹבָה עָבַר תִּירְדֵּן
מִזֹּרְחָה וְעַד יַם הָעֲרֹבָה תַּחַת אֲשֶׁרֶת הַפְּסָגָה:

אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:
אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
מִבֵּית עֲבָדִים: אָנָּה יי אֱלֹהֶךָ דִּי אִפְקַדְתָּךְ מֵאֶרֶץ
דְּמִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: ו לא יְהוָה לְךָ אֱלֹהִים
אַחֲרָיִם עַל-פְּנֵי: לֹא יְהוָה לְךָ אֱלֹהִים אַחֲרָיִם
עַל-פְּנֵי: לֹא יְהִי לְךָ אֱלֹהִים אַחֲרָיִם בְּרַמְנִי: ה לא
תַעֲשֶׂה-לְךָ פֶסֶל | כִּלְתִּמוּנָה אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם |
מִפְּעַל וְאֲשֶׁר בָּאֶרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם |
מִתַּחַת לְאֶרֶץ: לֹא תַעֲשֶׂה-לְךָ פֶסֶל | כִּלְתִּמוּנָה
אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם | מִפְּעַל וְאֲשֶׁר בָּאֶרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר
בַּמַּיִם | מִתַּחַת לְאֶרֶץ: לֹא תַעֲבֹד לְךָ צִלָּם כִּל
דְמוּת דִּי בִשְׁמַיָא מִלְּעֵלָא וְדִי בְּאֶרֶץ מִלְרַע וְדִי
כְּמִיָּא מִלְרַע לְאֶרֶץ: ט לֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא
תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קָנָא פֶקֶד
עֲוֹן אָבוֹת עַל-בְּנֵי וְעַל-שְׁלֵשִׁים וְעַל-רַבְעִים
לְשָׁנָיִ: לֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קָנָא פֶקֶד עֲוֹן אָבוֹת עַל-בְּנֵי
וְעַל-שְׁלֵשִׁים וְעַל-רַבְעִים לְשָׁנָיִ: לֹא תִסְגֹּד
לְהוֹן וְלֹא תִפְלַחנִי אֲרִי אָנָּה יי אֱלֹהֶךָ אֵל קָנָא
מִסַּעַר חֻבֵי אֲבָקָן עַל בְּנֵי מְרִדִין עַל דֶּר תְּלִימִי
וְעַל דֶּר רִבְעִי לְשָׁנָי כַּד מִשְׁלָמִין בְּנִיָּא לְמַחֲטִי
כַּתֵּר אֲבֹהֵתְהוֹן: י וְעֵשֶׂה חֶסֶד לְאֵלִפִּים לְאַהֲבֵי
וּלְשֹׁמְרֵי כְּתִיב מִצְוֹתוֹ קִרִי מִצְוֹתֵי: וְעֵשֶׂה חֶסֶד
לְאֵלִפִּים לְאַהֲבֵי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתֵי: וְעַבֵּד טִיבֻו
לְאֵלִפֵי דְרִין לְרַחֲמֵי וּלְנִטְרֵי פִקֻּדֵי: ס יא לֹא
תִשָּׂא אֶת-שֵׁם-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׂוֹא כִּי לֹא יִנְקֹה
יְהוָה אֶת אֲשֶׁר-יִשָּׂא אֶת-שֵׁמוֹ לְשׂוֹא: לֹא תִשָּׂא
אֶת-שֵׁם-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׂוֹא כִּי לֹא יִנְקֹה יְהוָה אֶת
אֲשֶׁר-יִשָּׂא אֶת-שֵׁמוֹ לְשׂוֹא: לֹא תִימֵי יַת שְׁמָא
דִּי אֱלֹהֶךָ לְמַגְנָא אֲרִי לֹא יִזְכִּי יי יַת דִּי יִמֵי
בְּשִׁמְהָ לְשִׁקְרָא: ס יב שְׁמֹר אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת
לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: שְׁמֹר
אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ | יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ: טו יַת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא לְקַדְּשׁוּתָא כְּמָא דִּי

פִּקְדָךְ יי אֱלֹהֶךָ: יג שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֵשִׂית
כִּלְמִלְאִכְתָּךְ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעֵשִׂית כֹּל-
מִלְאִכְתָּךְ: שְׁמָא יוֹמִין תִּפְלַח וְתַעֲבֹד כֹּל
עֲבֹדְתֶךָ: ד וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת | לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ
לֹא תַעֲשֶׂה כֹּל-מִלְאָכָה אַתָּה וּבִנְךָ-וּבִתֶּךָ
וְעַבְדְּךָ-וְאָמְתֶךָ וְשׂוֹרְךָ וְחִמְרֶךָ וְכֹל-בְּהֵמֹתֶךָ
וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאָמְתֶךָ
כְּמוֹךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת | לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא
תַעֲשֶׂה כֹּל-מִלְאָכָה אַתָּה וּבִנְךָ-וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ
וְאָמְתֶךָ וְשׂוֹרְךָ וְחִמְרֶךָ וְכֹל-בְּהֵמֹתֶךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאָמְתֶךָ כְּמוֹךָ: וְיוֹמָא
שְׁבִיעָאָה שַׁבְּתָא קָדָם יי אֱלֹהֶךָ לֹא תַעֲבֹד כֹּל
עֲבִידָא אֶת יִבְרָךְ וְיִבְרַתְךָ וְעַבְדְּךָ וְאָמְתֶךָ וְתוֹרְךָ
וְחִמְרֶךָ וְכֹל בְּעִירְךָ וּבְגִירְךָ דִּי בְּקִרְוֶךָ בְּדִיל דִּי
יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאָמְתֶךָ כְּמוֹךָ: ז וְזָכַרְתָּ כִּי-עַבְד
הָיִיתָ | בָּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם
בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה עַל-פְּנֵי צִוְּךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת: וְזָכַרְתָּ כִּי-עַבְד
הָיִיתָ | בָּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם
בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה עַל-פְּנֵי צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לַעֲשׂוֹת אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת: וְתִדְבַר אֲרִי עַבְדָּא
הוֹיָתָא בְּאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם וְאַפְקַדְךָ יי אֱלֹהֶךָ מִתְּמִן
בִּידָא תְּקִיפָא וּבְדִרְעָא מְרָמָא עַל כֵּן פִּקְדָךְ יי
אֱלֹהֶךָ לְמַעַבְד יַת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא: ס ז כִּפְד
אֶת-אֲבִיךָ וְאֶת-אִמְךָ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לְמַעַן | יֹאדְרִיבֵךָ יְמִיךָ וּלְמַעַן יִיטַב לְךָ עַל
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: כִּפְד
אֶת-אֲבִיךָ וְאֶת-אִמְךָ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לְמַעַן | יֹאדְרִיבֵךָ יְמִיךָ וּלְמַעַן יִיטַב לְךָ עַל הָאֲדָמָה
אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: זכר יַת אֲבוּךָ וְיַת
אִמְךָ כְּמָא דִּי פִקְדָךְ יי אֱלֹהֶךָ בְּדִיל דִּיִּזְכְּרֵן יְמִיךָ
וּבְדִיל דִּיִּוֹטֵב לְךָ עַל אֶרֶץ דִּי אֱלֹהֶךָ יְהֵב לְךָ: ס
ח לֹא תִרְצַח ס וְלֹא תִנָּאֵף ס וְלֹא תִגְנֹב ס
וְלֹא-תַעֲנֶה בְרַעַךְ עַד שׂוֹא: לֹא תִרְצַח וְלֹא

תנאף ולא תגנב ולא תענה ברעך עד שוא: לא תקטול נפש. ולא תגוף. ולא תגנב (בפשא). ולא תסהד בחברך סהדותא דשקרא: ס יי ולא תחמד אשת רעך וְלֹא תתאווה בית רעך שְׂדֵהוּ וְעִבְדוֹ וְאִמְתּוֹ שׁוּרוֹ וְחִמְרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרַעְיָךְ: וְלֹא תחמד אשת רעך וְלֹא תתאווה בית רעך שְׂדֵהוּ וְעִבְדוֹ וְאִמְתּוֹ שׁוּרוֹ וְחִמְרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרַעְיָךְ: וְלֹא תחמד אמת חברך וְלֹא תרוג בית חברך חקלה ועבדה ואמתה תורה וחמרה וכל די לחברך:

חמישי ס יט את־הדברים האלה דבר יהוה אל־ כל־קהלכם בהר מתוך האש הענן והערפל קול גדול ולא יסף ויכתבם על־שני לוחות אבנים ויתנם אלי: את־הדברים האלה דבר יהוה אל־כל־קהלכם בהר מתוך האש הענן והערפל קול גדול ולא יסף ויכתבם על־שני לוחות אבנים ויתנם אלי: ית פתגמיא האלין מליל יי עם כל קהלכון בטורא מגו אשתא עננא ואמיטתא קל רב ולא פסק וכתבנון על תרין לוחי אבניא ויהבנון לי: כ ויהי כששמעכם את־ הקול מתוך החושך וההר בער באש ותקרבונו אלי כל־ראשי שבטיכם וקניכם: ויהי כששמעכם את־הקול מתוך החושך וההר בער באש ותקרבונו אלי כל־ראשי שבטיכם וקניכם: ותהי פד שמעכון ית קלא מגו חשוכא וטורא בער באשתא וקרבתונו לותי כל רישי שבטיכון וסביכון: טא ותאמרו הן הראנו יהוה אלהינו את־פברו ואת־גדלו ואת־קלו שמענו מתוך האש היום הזה ראינו כיי־דבר אלהים את־ האדם וחי: ותאמרו הן הראנו יהוה אלהינו את־פברו ואת־גדלו ואת־קלו שמענו מתוך האש היום הזה ראינו כיי־דבר אלהים את־האדם וחי: ואמרתונון הא אחזינא יי אלהנא ית יקרה וית רבותה וית קל מימרה שמענא מגו אשתא יומא

הדין חזינא ארי ימלל יי עם אנשא ויתקם: כ ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדלה הזאת אם־יספים | אנחנו לשמע את־קול יהוה אלהינו עוד ומתנו: ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדלה הזאת אם־יספים | אנחנו לשמע את־קול יהוה אלהינו עוד ומתנו: וכען למה נמות ארי תיכלננא אשתא רבתא קדא אם מוספין אנחנא למשמע ית קל מימרא דיי אלהנא עוד ומיתין אנחנא: ט כפי מי כל־בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר מתוך־האש כמנו ויחי: כי מי כל־בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר מתוך־האש כמנו ויחי: ארי מן כל בשרא די שמע קל מימרא דיי קדמא ממלל מגו אשתא פותנא ואתקם: כ קרב אתה ושמע את כל־אשר יאמר יהוה אלהינו ואת | תדבר אלינו את כל־אשר ידבר יהוה אלהינו אליך ושמענו ועשינו: קרב אתה ושמע את כל־אשר יאמר יהוה אלהינו ואת | תדבר אלינו את כל־אשר ידבר יהוה אלהינו אליך ושמענו ועשינו: קרב את ושמע ית כל די ימר יי אלהנא ואת ממלל עמנא ית כל די מלל יי אלהנא עמך ונקבל ונעבד: כה וישמע יהוה את־קול דבריכם בדברכם אלי ויאמר יהוה אלי שמעתי את־ קול דברי העם הזה אשר דברו אליך היטיבו כל־אשר דברו: וישמע יהוה את־קול דבריכם בדברכם אלי ויאמר יהוה אלי שמעתי את־קול דברי העם הזה אשר דברו אליך היטיבו כל־אשר דברו: ושמיע קדם יי ית קל פתגמיכון במללותכון עמי ואמר יי לי שמיע קדמי ית קל פתגמי עמא הדין די מלילו עמך אתקינו כל די מלילו: ט מיי־יתן והיה לכם זה להם ליראה אתי ולשמור את־כל־מצותי פלהימים למען ייטב להם ולבניהם לעלם: מיי־יתן והיה לכם זה להם ליראה אתי ולשמור את־כל־מצותי פל־

הַיָּמִים לְמַעַן יִימָכּוּ לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם לְעַלְמָּ: לְוֵי דֵי
 יְהִי לְפַא הַדִּין לְהוֹן לְמַדְחַל קַדְמִי וּלְמַטְר יַת כֹּל
 פְּקוּדֵי כֹל יוֹמֵינָא בְּדִיל דְּיִיטֵב לְהוֹן וּלְבָנֵיהוֹן
 לְעַלְמָּ: כֹּ וְלֵךְ אֲמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם:
 לֵךְ אֲמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם: אִזְל אֲמַר
 לְהוֹן תּוּבוּ לְכוּן לְמַשְׁכְּנֵיכוֹן: כֹּ וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד
 עֲמֹדִי וְאַדְבַּרְהָ אֵלַיְךָ אֵת כְּלֵי־הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים
 וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּלְמְדֵם וְעָשׂוּ בְּאַרְצֵי אֲשֶׁר
 אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ: וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עֲמֹדִי
 וְאַדְבַּרְהָ אֵלַיְךָ אֵת כְּלֵי־הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים
 וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּלְמְדֵם וְעָשׂוּ בְּאַרְצֵי אֲשֶׁר אָנֹכִי
 נֹתֵן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ: וְאַתָּה הֵכָא קִים קַדְמִי וְאַמְלִל
 עִמָּךְ יַת כֹּל תְּפַקְדָּתָא וְקִימָא וְדִינָא דֵי תִלְפוּן
 וְיַעֲבֹדוּן בְּאַרְעָא דֵי אָנָּא יְהִיב לְהוֹן לְמִירְתָּהּ:
 כֹּ וְשִׁמְרַתֶּם לְעִשׂוֹת כְּצִוְיָה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 אֲתִכֶּם לֹא תִסְרוּ יָמִין וְשִׁמְאַל: וְשִׁמְרַתֶּם לְעִשׂוֹת
 כְּצִוְיָה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲתִכֶּם לֹא תִסְרוּ יָמִין
 וְשִׁמְאַל: וְתִסְרוּן לְמַעֲבַד כְּמָא דֵי פְקִידֵי יִי
 אֲלֵהֶכּוֹן יִתְכוֹן לֹא תִסְטוּן יִמִּינָא וְשִׁמְאַל־א:
 וּבְכָל־הִדְרֹךְ אֲשֶׁר צִוְיָה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲתִכֶּם
 תִּלְכוּ לְמַעַן תַּחֲיוּן וְטוֹב לָכֶם וְהִאֲרַכְתֶּם יָמִים
 בְּאַרְצֵי אֲשֶׁר תִּירְשׁוּן: בְּכָל־הִדְרֹךְ אֲשֶׁר צִוְיָה יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם אֲתִכֶּם תִּלְכוּ לְמַעַן תַּחֲיוּן וְטוֹב לָכֶם
 וְהִאֲרַכְתֶּם יָמִים בְּאַרְצֵי אֲשֶׁר תִּירְשׁוּן: בְּכָל אֲרָחָא
 דֵי פְקִידֵי יִי אֲלֵהֶכּוֹן יִתְכוֹן תַּהֲכוֹן בְּדִיל דְּתִיחֹן
 וְיִיטֵב לְכוּן וְתוֹרְכוֹן יוֹמִין בְּאַרְעָא דֵי תִירְתוּן:
 א וְזֹאת הַמִּצְוָה הַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוְיָה
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְלַמֵּד אֲתִכֶּם לְעִשׂוֹת בְּאַרְצֵי
 אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וְזֹאת הַמִּצְוָה
 הַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוְיָה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 לְלַמֵּד אֲתִכֶּם לְעִשׂוֹת בְּאַרְצֵי אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים
 שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וְדָא תְּפַקְדָּתָא קִימָא וְדִינָא דֵי
 פְקִידֵי יִי אֲלֵהֶכּוֹן לְאַלְפָּא יִתְכוֹן לְמַעֲבַד בְּאַרְעָא
 דֵי אַתוּן עֹבְרִין תְּפִין לְמִירְתָּהּ: כֹּ לְמַעַן תִּירָא

שִׁישֵׁי דְ שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | אַחֲרֵי:
 שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | אַחֲרֵי: שָׁמַע
 יִשְׂרָאֵל יִי אֲלֵהֶנָּא יִי חֹד: ה וְאַהֲבַתְּ אֵת יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:
 וְאַהֲבַתְּ אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ
 וּבְכָל־מְאֹדְךָ: וְתִרְחַס יַת יִי אֲלֵהֶךָ בְּכָל לִבְךָ
 וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל נַכְסְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
 אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְבְּךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְבְּךָ: וְיִהוּן
 פְּתִגְמִיא הָאֵלִין דֵי אָנָּא מְפַקְדְךָ יוֹמָא דִין עַל
 לִבְךָ: וְשִׁנְנַתֶּם לְבַנְיָד וְדַבְרַתְּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ
 בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ:
 וְשִׁנְנַתֶּם לְבַנְיָד וְדַבְרַתְּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
 וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: וְתִתְנַנּוּן לְבַנְיָד
 וְתִמְלַל בְּהוֹן בְּמִתְבָּךְ בְּבֵיתְךָ וּבְמִתְבָּךְ בְּאַרְחָא
 וּבְמִשְׁכַּבְךָ וּבְמִקְיָמְךָ: ה וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל־יְדֵיךָ
 וְהָיוּ לְטָטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ: וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל־יְדֵיךָ

בקרבך פוֹיִחֶרָה אַף־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּדְ
 וְהִשְׁמִידֶךָ מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה: כִּי אַל קִנְאֵה יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ פוֹיִחֶרָה אַף־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּדְ
 וְהִשְׁמִידֶךָ מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה: אַרְי אַל קִנְאֵה יְיָ
 אֱלֹהֶיךָ שְׁכֵנְתָהּ בִּינְךָ דִּילְמָא יִתְקַף רַגְזָא דִּי אֱלֹהֶיךָ
 כִּדְ וְיִשְׁצַדְךָ מֵעַל אִפִּי אַרְעָא: ס לֹא תִנְפֹּו
 אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמִּסְפָּה: לֹא
 תִנְפֹּו אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמִּסְפָּה:
 לֹא תִנְסוּן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיכֶן כִּמָּא דִּי נִסְתוּן
 בְּנִסִּיתָא: י שְׁמֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת־מִצְוֹת יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם וְעֲדֹתָיו וְחֻקָּיו אֲשֶׁר צִוָּךְ: שְׁמֹר
 תִּשְׁמְרוּן אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְעֲדֹתָיו וְחֻקָּיו
 אֲשֶׁר צִוָּךְ: מִטַּר תִּשְׁרוּן יֵת פְּקוּדָא דִּי אֱלֹהֵיכֶן
 וְסִדְדוּתָהּ וְקִנְמוּהִי דִּי פְקֻדָּךְ: יא וְעִשִׂיתָ הִישָׁר
 וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְמַעַן יִיטֵב לְךָ וְכָאֵת וּרְשַׁתָּ
 אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעַתָּ יְהוָה לְאַבְרָהָם:
 וְעִשִׂיתָ הִישָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְמַעַן יִיטֵב לְךָ
 וְכָאֵת וּרְשַׁתָּ אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעַתָּ יְהוָה
 לְאַבְרָהָם: יב וְתַעֲבֹד דְּכִשְׁר וְדִתְקֹן קָדָם יְיָ כְּדִיל
 דִּי־יִטֵּב לְךָ וְתַעוּל וְתִירַת יֵת אַרְעָא טַבְתָּא דִּי קִיִּים
 יְיָ לְאַבְרָהָם: יג לְהִרְדָּךְ אֶת־כָּל־אֵיבֻךְ מִפְּנֵיךָ
 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: לְהִרְדָּךְ אֶת־כָּל־אֵיבֻךְ מִפְּנֵיךָ
 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: לְמַתְבַּר יֵת כָּל בְּעָלֵי דְכִבְדְךָ
 מִקְדָּמְךָ כִּמָּא דִּי מְלִיל יְיָ: ס כ כִּי־יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ
 מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֲדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים
 אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲתָכֶם: כז כִּי־יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ
 מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֲדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲתָכֶם: אַרְי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ
 מָחָר לְמִימַר מָא סִדְדוּתָא וְקִנְמִיָּא וְדִינִיָּא דִּי
 פְקִיד יְיָ אֱלֹהֵנָּא יִתְכוּן: כא וְאִמְרַתָּ לְבְנֶךָ עֲבָדִים
 הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וַיִּצִיאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם
 בְּיַד חֲזָקָה: כב וְאִמְרַתָּ לְבְנֶךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה
 בְּמִצְרַיִם וַיִּצִיאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה:
 כג וְתִימַר לְבְנֶךָ עֲבָדִין תּוֹנִיָּא לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם

וְהָיוּ לְמִטְפַּת בֵּין עֵינֶיךָ: וְתִקְטְרוּנוֹן לְאֵת עַל יַדְךָ
 וְיִהוּן לְתַפְלִין בֵּין עֵינֶיךָ: ט וְכִתְבְתֶם עַל־מִזְוֹת
 בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ: וְכִתְבְתֶם עַל־מִזְוֹת בֵּיתְךָ
 וּבִשְׁעָרֶיךָ: ס וְתִכְתְּבוּנוֹן עַל מִזְוִיָּן וְתִקְבְּעוּנוֹן
 כְּסַפֵּי בֵיתְךָ וּבִמְרָעֶיךָ: י וְהָיָה כִּי־יִבְיֹאֲךָ אֱלֹהֵי
 אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעַתָּ לְאַבְרָהָם
 לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתַת לְךָ עָרִים גְּדֹלֹת
 וְטֹבֹת אֲשֶׁר לֹא־בְנִיתָ: יא וְהָיָה כִּי־יִבְיֹאֲךָ אֱלֹהֵי
 אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעַתָּ לְאַבְרָהָם
 לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתַת לְךָ עָרִים גְּדֹלֹת וְטֹבֹת אֲשֶׁר
 לֹא־בְנִיתָ: יב וְהָיָה אַרְי יַעֲלֶנְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאַרְעָא דִּי
 קִיִּים לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמַתָּן
 לְךָ קְרוּיָן רַבְדָּן וְשָׁבָן דִּי לֹא בְנִיתָא: יג וְכָתִים
 מְלֵאִים כָּל־טוֹב אֲשֶׁר לֹא־מָלֵאתָ וּכְרַת חֲצוּבִים
 אֲשֶׁר לֹא־חֲצַבְתָּ כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא־
 נִטְעַתָּ וְאִכְלַתָּ וּשְׁבַעְתָּ: יד וְכָתִים מְלֵאִים כָּל־טוֹב
 אֲשֶׁר לֹא־מָלֵאתָ וּכְרַת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא־חֲצַבְתָּ
 כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא־נִטְעַתָּ וְאִכְלַתָּ וּשְׁבַעְתָּ:
 טו וְכָתִין מְלֶן כָּל טוֹב דִּי לֹא מְלִיתָא וְגַבִּין פְּסִילָן
 דִּי לֹא פְּסִלְתָּא כְּרָמִין וְזֵיתִין דִּי לֹא נִצְבַתָּא
 וְתִיכוּל וְתִשְׁבַּע: יז הַשְׁמֹר לְךָ פְּנִיתְשַׁבַּח אֶת־
 יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיאָךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת
 עֲבָדִים: יח הַשְׁמֹר לְךָ פְּנִיתְשַׁבַּח אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר
 הוֹצִיאָךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדִים: יט אֶסְתַּמַּר לְךָ
 דִּילְמָא תִנְשִׂי יֵת דַּחְלָתָא דִּי אִפְקֹךָ מֵאֶרְעָא
 דְּמִצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדוּתָא: כ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 תִירָא וְאֵתוּ תַעֲבֹד וּבִשְׁמוֹ תִשְׁבַּע: אֶת־יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ תִירָא וְאֵתוּ תַעֲבֹד וּבִשְׁמוֹ תִשְׁבַּע: ית יְיָ
 אֱלֹהֶיךָ תִדְמַל וְקִדְמוּהִי תַפְלַח וּבִשְׁמָה תִקְרִים:
 יא לֹא תִלְכוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרִים מֵאַלְהֵי
 הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם: יב לֹא תִלְכוּן אַחֲרֵי
 אֱלֹהִים אַחֲרִים מֵאַלְהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם:
 יג לֹא תִהְיוּן בְּתַר טַעוּת עֲמֻמִּיָּא מִטַּעוּת עֲמֻמִּיָּא
 דִּי כְּסִתְרִינִיכוּן: יד כִּי אַל קִנְאֵה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

כִּי־יִהְיֶה אֱלֹהִים הוּא הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנֶּאֱמָן שֶׁמֶר
הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאַהֲבֵוֹ וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאַלֶּף
דֹר: וְתִדַּע אָרִי יי אֶלֶף הוּא אֱלֹהִים אֱלֹהֵי
מְהִימָנָא נֶטֶר קִימָא וְחִסְדָּא לְרַחֲמוּהִי וּלְנִטְרֵי
פְקוּדוּהִי לְאַלְפֵי דְרִין: וּמִשְׁלֵם לְשִׁנְאוֹ אֶל־
פָּנָיו לְהֶאֱבִידוֹ לֹא יֵאָחֵר לְשִׁנְאוֹ אֶל־פָּנָיו
יְשַׁלֵּם־לוֹ: וּמִשְׁלֵם לְשִׁנְאוֹ אֶל־פָּנָיו לְהֶאֱבִידוֹ לֹא
יֵאָחֵר לְשִׁנְאוֹ אֶל־פָּנָיו יְשַׁלֵּם־לוֹ: וּמִשְׁלֵם
לְסִנְאוּהִי טָבֵן דִּי אַנּוּן עֲבָדִין קְדָמוּהִי בְּחֵייהוּן
לְאוֹבְדֵיהוּן לֹא מֵאַחַר עֲבַד טָב לְסִנְאוּהִי טָבֵן דִּי
אַנּוּן עֲבָדִין קְדָמוּהִי בְּחֵייהוּן מִשְׁלֵם לְהוּן:
י וְשִׁמְרַת אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־
הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:
וְשִׁמְרַת אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים
אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם: וְתִטֵּר יְת
תִּפְקְדָתָא וְיֵת קִימָא וְיֵת דִּינָא דִּי אֲנָא מִפְקַדָּךְ
יִזְמָא דִּין לְמַעֲבָדְהוּן: פ פ ק"ח פְּסוּקִים, עוֹיָא"ל סִימָן.

בְּכֶם כִּי־אַתֶּם הִמְעַט מִכָּל־הָעַמִּים: לֹא מִרְבַּכֶּם
מִכָּל־הָעַמִּים חֶשֶׁק יִהְיֶה בְּכֶם וַיִּבְחַר בְּכֶם כִּי־אַתֶּם
הִמְעַט מִכָּל־הָעַמִּים: לֹא מִדְּסֻגִיאיִן אַתּוֹן מִכָּל
עַמְמֵי צְבִי יי בְּכוֹן וְאַתְרַעֵי בְּכוֹן אָרִי אַתּוֹן
זַעֲרִין מִכָּל עַמְמֵי: ה כִּי מֵאַהֲבַת יְהוָה אֶתְכֶם
וּמִשְׁמְרוּ אֶת־הַשְּׁבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם
הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִיַּד חֹזְקָה וַיִּפְדֶּךָ מִבֵּית
עַבְדִּים מִיַּד פְּרַעָה מִלְּד־מִצְרַיִם: כִּי מֵאַהֲבַת
יְהוָה אֶתְכֶם וּמִשְׁמְרוּ אֶת־הַשְּׁבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לְאַבְרָהָם הוֹצִיא יְהוָה אֶתְכֶם מִיַּד חֹזְקָה וַיִּפְדֶּךָ
מִבֵּית עַבְדִּים מִיַּד פְּרַעָה מִלְּד־מִצְרַיִם: אָרִי
מִדְרַחֵם יי יִתְכוֹן וּמִדְנִטֵר יֵת קִימָא דִּי קִיִּים
לְאַבְרָהָם אֶפֶק יי יִתְכוֹן בִּידָא תְּקִיפָא וַיִּפְרָךְ
מִבֵּית עַבְדוֹתָא מִיַּד דְּפְרַעָה מִלְּכָא דְּמִצְרַיִם:

מִפְסוּר ט וַיִּדְעַת כִּי־יִהְיֶה אֱלֹהִים הוּא הָאֱלֹהִים
הָאֵל הַנֶּאֱמָן שֶׁמֶר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאַהֲבֵוֹ
וּלְשִׁמְרֵי מִצְוֹתָיו לְאַלֶּף דֹר: וַיִּדְעַת

הַפְטֵרָה לְפָרֶשֶׁת וְאַתְחַנֵּן בִּישְׁעָה פֶּרֶק מ

ב א נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם: ב דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַיִם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֹאָה
צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָה כִּי לִקְחָה מִיַּד יְהוָה כַּפָּלִים בְּכָל־חַטָּאתֶיהָ: ג קוֹל קוֹרָא בְּמִדְבָר פְּנֵי
הַרְדֵּי יְהוָה יִשְׂרוּ בַעֲרֵבָה מִסְלָה לְאַלְהֵינוּ: ד כָּל־גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל־תַּר וְגִבְעָה יִשְׁפְּלוּ וְהוּהוּ
הַעֲקֹב לְמִישׁוֹר וְהִרְכָּסִים לְבִקְעָה: ה וְנִגְלָה כְבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְהוָה
דִּבֶּר: ו קוֹל אִמֵר קָרָא וְאָמַר מַה אֶקְרָא כָּל־הַבָּשָׂר חֲצִיר וְכָל־חֶסֶדוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה: ז יִבֶּשׁ
חֲצִיר גִּבְלֵ צִיץ כִּי רוּחַ יְהוָה נִשְׁבָּה בּוֹ אֲכֹן חֲצִיר הָעֵם: ח יִבֶּשׁ חֲצִיר גִּבְלֵ צִיץ וְדָבַר אֱלֹהֵינוּ
יָקוּם לְעוֹלָם: ט עַל הַר־גִּבְעָה עַל־לֵךְ מִבְּשֶׁרֶת צִיּוֹן הֲרִימֵי בְכָח קוֹלְךָ מִבְּשֶׁרֶת יְרוּשָׁלַיִם
הֲרִימֵי אֶל־תִּירְאֵי אִמְרֵי לְעָרֵי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם: י הִנֵּה אֲדַנֵּי יְהוָה בַּחֹזֶק יָבֹא וּזְרָעוֹ
מִשְׁלָה לוֹ הִנֵּה שָׁכְרוּ אֹתוֹ וּפְעֵלְתוֹ לְפָנָיו: יא פְרַעָה עֲדָרוּ יִרְעָה בְּזָרְעוֹ יִקְבֹּץ מְלֹאִים וּבְחִיקוֹ
יִשָּׂא עֲלוֹת יִנְהַל: יב מִי־מִדָּד בִּשְׁעָלוּ מַיִם וּשְׁמַיִם בִּזְרַת תִּפְּן וְכָל בִּשְׁלֵשׁ עַפְרַי הָאָרֶץ וּשְׁקַל
בְּפָלֶם הָרִים וּגְבָעוֹת בְּמֵאוֹנִים: יג מִי־תִפְּן אֶת־רוּחַ יְהוָה וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדְעָנוּ: יד אֶת־מֵי גוֹעֵץ
וּבִינְהוּ וּלְמַדְהוּ בְּאַרְחַ מִשְׁפָּט וּלְמַדְהוּ דַּעַת וְדַרְךְ תְּבוּנוֹת יוֹדְעָנוּ: טו הֵן גּוֹיִם כְּמֶר מִדְּלֵי
וּכְשִׁחַק מֵאוֹנִים נַחֲשָׁבוּ הֵן אִיִּים כְּדָק יִטּוֹל: טז וּלְבָנוֹן אֵין דִּי בְעַר וְחֵיתוֹ אֵין דִּי עוֹלָה:

יז כָּל־הַגּוֹיִם כָּאֵין נִגְדוּ מֵאִפְסָם וְתָהוּ נִחְשְׁבוּ־לֹ: יח וְאֶל־מִי תִדְמִינֶינּוּ אֵל וּמַה־דְּמוּת תַּעֲרֹכוּ־לוֹ: יט הַפֶּסֶל נִסְדָּה חָרָשׁ וְצִרְף בְּזָהָב יִרְקַעְנֶנּוּ וּרְתָקוֹת כֶּסֶף צוּרָף: כ הַמִּסְכָּן תְּרוּמָה עֵץ לֹא־יִרְקַב יִבְחַר חָרָשׁ חָכֵם יִבְקֹשׁ־לוֹ לְהַכִּין פֶּסֶל לֹא יִמּוּט: כא הַלֹּא תִדְעוּ הַלֹּא תִשְׁמְעוּ הַלֹּא תִגְדַּר מֵרֹאשׁ לָכֵם הַלֹּא הִבְיַנְתֶּם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ: כב הַיֹּשֵׁב עַל־חוּג הָאָרֶץ וַיִּשְׁבֶּיהָ כַּחֲנֻכִּים הַנוֹטָה כַּדֹּק שָׁמַיִם וַיִּמְתַּחֵם כְּאֵהָל לְשַׁבַּת: כג הַנּוֹתֵן רוּזְנִים לְאֵין שֹׁפְטֵי אֶרֶץ פִּתְחוּ עֵשָׂה: כד אֵף בַּל־נִטְעוּ אֵף בַּל־זָרְעוּ אֵף בַּל־שָׂרַשׁ בְּאֶרֶץ גְּזַעַם וְגַם־נִשֵּׁף בָּהֶם וַיִּבְשּׁוּ וַיִּסְעָרָה כִּקֵּשׁ תִּשְׁאָאִם: כה וְאֶל־מִי תִדְמִינֶינּוּ וְאִשׁוּהָ יֹאמַר קְדוֹשׁ: כו שְׂאוּ־מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי־בָרָא אֱלֹהַ הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם לְכֻלָּם בְּשֵׁם יִקְרָא מְרַב אוֹנִים וְאִמְיִן כֹּחַ אִישׁ לֹא נִעְדָּר:

<<< המשך מעמוד 17

עת לדעת

תשד"מ

הרבי קרא לאתר ולרכז את המקורות לפסקים של הרמב"ם ב"משנה תורה", ולהדפיס אותם כחיבור בפני עצמו.

טז מנחם-אב

תרכ"ט

אדמו"ר הריי"צ סיים את ביקורו בארץ הקודש ויצא ברכבת למצרים בדרכו לארצות הברית. ביקורו של הרבי בארץ הקודש נמשך חמישה עשר ימים, והותיר רושם רב על היהודים שומרי התורה בארץ. בצאתו מהארץ, ליוו את הרבי חמישה עשר אוטובוסים מלאים במלווים.

יום הרכישה של 770 כיום חג. ביום זה מדי שנה הוא לא היה אומר תחנון, וערך התוועדות שמחה.

טו מנחם-אב

תקפ"ו

חתונת הרבנית חיה שרה, בתו הצעירה של אדמו"ר האמצעי, עם הרב החסיד רבי אהרן אלכסנדרוב משקלוב - הוריה של הרבנית רבקה, אשתו של אדמו"ר מהר"ש. בחתונה אמר אדמו"ר האמצעי כמה מאמרי חסידות.

בשנת תקצ"ד, הדפיס רבי אהרן לראשונה את הספר "תורה אור", ובו מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות בראשית ושמות.

לחיות עם הזמן

זמני השבוע

תאריך	עלות השחר		זמן ציציית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה	צאת הכוכבים
	120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', י' במנחם-אב	3:28	4:30	4:56	6:00	9:18	12:47	1:22	7:41.3	8:08
ש"ק, י"א במנחם-אב	3:29	4:31	4:57	6:01	9:18	12:47	1:21	7:40.6	8:07
א', י"ב במנחם-אב	3:31	4:32	4:57	6:01	9:19	12:47	1:21	7:39.9	8:06
ב', י"ג במנחם-אב	3:32	4:33	4:58	6:02	9:19	12:47	1:21	7:39.1	8:06
ג', י"ד במנחם-אב	3:33	4:34	4:59	6:03	9:19	12:47	1:21	7:38.4	8:05
ד', ט"ו במנחם-אב	3:34	4:35	5:00	6:03	9:19	12:47	1:21	7:37.6	8:04
ה', ט"ז במנחם-אב	3:36	4:36	5:01	6:04	9:20	12:47	1:21	7:36.8	8:03
ו', י"ז במנחם-אב	3:37	4:37	5:01	6:05	9:20	12:47	1:21	7:36.0	8:02

לוח ללימוד הרמב"ם י' במנחם-אב ה'תשפ"ג – י"ז במנחם-אב ה'תשפ"ג

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י' במנחם-אב	הלכות מאכלות אסורות פרק ח-י.	הל' ברכות פרק ז.	מל"ת קעטו. קפ. קפח.
ש"ק	י"א במנחם-אב	פרק יא-יג.	פרק ח.	מל"ת קפא. קפב. קפד. קפה. קפג.
א'	י"ב במנחם-אב	פרק יד-טז.	פרק ט.	מל"ת קפז. קפו. קפט. קצ. קצא. קצב.
ב'	י"ג במנחם-אב	פרק יז. הלכות שחיטה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק י!	מל"ת קצג. קנג. קצד. מ"ע קמו.
ג'	י"ד במנחם-אב	פרק ג-ה.	פרק יא.	מל"ת קא.
ד'	ט"ו במנחם-אב	פרק ו-ח.	הל' מילה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קמז.
ה'	ט"ז במנחם-אב	פרק ט-יא.	פרק ב.	מל"ת שו.
ו'	י"ז במנחם-אב	פרק יב-יד.	פרק ג.	מ"ע קמח.

זמני הדלקת הנרות

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
ואתחנן - נחמו	18:59	20:19	19:21	20:21	19:12	20:23	19:20	20:19
עקב	18:54	20:13	19:16	20:15	19:06	20:16	19:14	20:13

לזכות אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' **אברהם משה דייטש** והרה"ח ר' **גבריאל גופין** שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' **זלמן יודא** ור' **יוסף יצחק**,
 בני הרה"ח ר' **שלום ישעיה ע"ה דייטש**